

Ç GÖKBAYRAK

Yıl: 8 Sayı: 45 Ocak - Şubat 2002

SAHİBİ
KAYSERİ DOĞU TÜRKİSTAN
KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
GENEL MERKEZ ADINA
Ebubekir TÜRKSOY

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Seyit Ömer TÜMTÜRK

YAYIN KURULU
Yönetim Kurulu

İDARE YERİ
DOĞU TÜRKİSTAN
KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
GENEL MERKEZİ
KAYSERİ-TÜRKİYE

YAYIN, REKLAM VE ABONE SORUMLUSU
Oktay BOZKURT
www.bozkurt_oktay@hotmail.com
Cep: 0 535 461 38 93

YILLIK ABONE
Yurt İçi : 10.000.000. TL.
Almanya : 25 EURO
Diğer Ülkeler : 25 \$

YURT İÇİ POSTA ÇEKİ
Oktay Bozkurt: 692046

YURT DIŞI
TL: 5300 30440 1944272 - Döviz: 30100-172164
İş Bankası Kayseri Merkez Şubesi

YAZIŞMA ADRESİ
Hoca Ahmet Yesevi Mh. Türkistan Evleri 44. Sk. 28/A
38090 Kocasinan/KAYSERİ-TÜRKİYE
Tel: (0.352) 339 39 65
Fax: (0.352) 337 35 04

Web: www.ughur.com - www.gokbayrak.com
E-mail: gokbayrak@kaynet.net

TASARIM - GRAFİK - DİZGİ - BASKI

NETFORM

MATBAACILIK A.Ş.

Orta Sanayi Bölgesi Anatamir Karşısı Gazibey Cad. No:11
Tel: 0.352 320 92 64 (Pbx) Fax: 320 92 65 KAYSERİ

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazana aittir.
Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlansın
iade edilmez. İsim zikredilerek iktibas edilebilir.

İçindekiler

8 Mart Dünya Kadınlar Günü ve Doğu Türkistan'da Kadın	3
Hızırбек GAYRETULLAH Ülkü Devi Muzaffer ÖZDAĞ	4
Harun YAHYA Doğu Türkistan'da Uygulanan Zulmün Temel Nedeni ve Çözümü	5
Ürümçü Akşam Gazetesi Doğu Türkistan'cılar Çin'in Güvenliğini Tehdit Etmektedir	7
Yrd. Doç. Dr. İklil KURBAN Turgun Almas ve Uygurlar	10
Hacı Yakup Yusufî ANAT Doğu Türkistan'da Milliyetçilik Hareketleri	13
Dernekten Haberler	15
Bişkek'teki Uygur Pazarında Yangın Çıktı	18
Doğu Türkistan Enformasyon Merkezi ÇinHükümeti Tursuncan Emet Olayını Bahane Ederek Din Üzerine Uyguladığı Siyasi Baskıyı Edebiyat, Sanat ve Eğitime Doğru Genişletmekte	19
Prof. Dr. Sultan Mahmut KAŞGARLI Abdülhalık UYGUR	20
Mehmet ÇAYIRDAĞ 1. Dünya Savaşı Gazisi Borlu Hüseyin Ataman'ın Hatıralarında Uygur Türkleri	24
Mehmet Emin BUĞRA Şarkî Türkistan Tarihi	26
Basından...	27

TEMSİLCİLERİMİZ

Genel Merkez
Avr. Temsilcisi Almanya/Hamburg
Almanya/Münih
Sinop/Boyabat
Ş.Urfa
Samsun/Bafra
Afyon
Niğde
Erzurum
Sakarya
Ankara
Malatya
Bursa
Aydın

ADI SOYADI

Gökbayrak
Ş.Abdulkadir Tümtürk
Dilşad Hazneci
Cemal Yanıkel
I. Hüseyin Savaş
Ahmet Dost
Alparslan Can
Yrd. Doç. Dr. Remzi Kılıç
Emrullah Yürük
Yrd. Doç. Dr. Dilşat İsa
Şükrü Erdem
Ergül Akdeniz
Kahraman Uygurtürk
Ersal Ulaş Öztemel

TELEFON

0.352 339 39 65
0.368 315 03 13
0.414 313 27 11
0.362 532 19 14
0.272 212 08 02
0.388 232 88 77
0.264 277 40 20
0.312 560 61 40
0.422 322 30 74
0.224 762 92 37
0.256 213 05 18

FAX

0.352 337 35 04
0.414 313 10 15
- 232 01 06
0.256 214 49 49

CEP TEL

0.535 461 36 93
0.049 172 436 09 72
0.049 172 999 23 32
0.532 553 49 08
0.555 343 51 08
0.542 825 29 49
0.535 255 84 56
0.532 435 24 16
0.535 643 32 92
0.532 591 85 22

AKKAŞ

TİCARET LTD. ŞTİ.

 BOSCH

TELEFUNKEN

BIANCHI

İTHAL KÖMÜR SATIŞLARI

Sivas Caddesi No: 121-A (Kasseria Karşısı)
Tel: 235 84 48 KAYSERİ

TIBBİ MALZEME TİC. SAN. LTD. ŞTİ.

SIGMA
DIAGNOSTICS

MERCK
LP ITALIANA SPA

KIT KATH

Talas Cad. No: 37 Yoğunburç Vakıf İşhanı Kat: 2/3-4
Tel: (0 352) 231 67 17 - 222 00 49 Fax: 231 03 08
KAYSERİ

Evinizdeki
konfor

Merkez:

Sanayi Bölgesi 1. Cadde No: 53
Tel: 0.352 320 33 00 - 320 33 01
Fax: 0.352 330 05 55 KAYSERİ

İmalat:

Osman Kavuncu Sanayi Sitesi
(Ağaç İşleri) 31. Cadde No: 25
Tel: 0.352 311 33 00 KAYSERİ

mikrotel

İletişim Hizmetleri ve Elektronik Mlz. Tic. San. Ltd. Şti.

Club

TURKCELL
ABONE MERKEZİ

NOKIA
YETKİLİ TEKNİK SERVİSİ

DIGITURK

ERICSSON

Panasonic

NOKIA

SIEMENS

Motorola

Sagem

Millet Cad. Bakkaloğlu İş Merkezi No: 41/B KAYSERİ
Tel : (0 352) 222 20 20 (Pbx) Fax : (0 352) 222 47 17
www.mikrotel.com.tr

8 Mart Dünya Kadınlar Günü münasebeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği önünde yapılan protesto eylemini müteakip yapılan basın açıklaması tam metnidir:

8 Mart Dünya Kadınlar Günü Ve Doğu Türkistan'da Kadın

Bugün 8 Mart Dünya Kadınlar Günü. Bu günü coşku ve mutluluk içinde kutlamaları gerekirken, dünyanın dört bir köşesinde kadınlar acı ve göz yaşları içinde. Doğu Türkistan'lı milyonlarca kadın da, çektiği sıkıntılarının ötesinde, kendilerini ifade edememe ve seslerini duyuramamanın sıkıntısını çekmektedir.

Doğu Türkistan'da kadınlar sıkıntılarının en büyüğünü yaşamaktadır. Doğu Türkistan'lı kadın son 50 yıldan beri, gülmeyi unutmuş göz yaşını yaşam tarzı edinmiştir. Anne olmak, bir insana can vermek, yüreğindeki en ulvi duygu olan annelik şevkatini bebeklerine aktarma hakkından mahrum bırakılmıştır. Zorunlu kürtaj ile bebekler anne karnında katledilirken, anneler de ölüme terkedilmektedir. Sağlıksız ve kurallara uymayan yöntemlerle yapılan kürtajlar ile kadınların bir çoğu hayatını veya bir daha çocuk sahibi olma şansını kaybetmektedir.

Doğu Türkistan'da pek çok kadın, yer yıl yüzlerce idam edilen evlatları için gözyaşı dökerken, pek çoğu da, sebep gösterilmeden alınıp götürülen evlatlarının döneceği ve ya onlardan bir haber alacağı günü beklemektedir. Çin hapisanelerinde bulunan 100 bini aşkın gencin arkasında binlerce kadın gözyaşı dökmektedir.

21. yüzyılda gelinen noktada elde edilen ve yaşanan hakların hiç birine sahip olmayan Doğu Türkistan kadını, esaretin ağır yükü altında yaşamak ve benzeri görülmemiş zulümlere katlanmak zorunda kalmaktadır. Doğu Türkistan, sömürülmekte, tarihi ve kültürü ile yok edilmeye çalışılmaktadır. Bütün sıkıntıları birlikte ve aynı derecede yaşayan kadınlar, sıkıntılarını paylaşmamakta ve kendilerini ifade edememektedirler. Nitekim, yaptığı çalışmalar, oluşturduğu akım ve cesareti ile, simge haline gelen Rabiye Kadir hanımın, hak ve hukuk arayışları suç sayılmış ve kendisi hapsedilmiştir. Rabiye Kadir, Bin Anneler hareketinin kurucusu ünlü bir Uygur iş kadınıdır. Doğu Türkistan'lı kadınların sıkıntılarını bilen, bizzat yaşayan biri olarak, kadınlara yardım etmek ve sıkıntılarını azda olsa azaltabilmek için Bin

Anneler hareketini kurmuş ve tüm imkanlarını bu yolda seferber etmiştir. Fakat Çin hükümeti, Rabiye Kadir'i aslı olmayan bir suçlama ile susturmak istemektedir. Yerel gazetelerde yer alan haberleri devlet sırrı sayan Çin, bu bilgileri yurtdışına çıkarmak suçlaması ile Bin Anneler hareketinin kurucusu Rabiye Kadir'i 8 yıl hapis cezasına çarptırmıştır. Daha önce de pek çok kez tutuklanan Rabiye Kadir halk arasında 'iyilik meleği', 'özgürlük savaşçısı' olarak anılmakta ve oluşturduğu akım hızla yayılmaktadır.

Dünya kadınlar gününde söylenecek güzel şeyler bulamamak, sadece sıkıntı ve acılardan bahsetmek bizi rahatsız etmektedir. Ne var ki, yaşanan olaylar ve Doğu Türkistan'da ve diğer ülkelerde kadının içinde bulunduğu durum, bütün güzellikleri gölgede bırakmaktadır. Dünyanın neresinde olursa olsun kadınların sorunlarını dile getirmek ve sorunların giderilmesi için çareler üretmek, gelecek 8 Mart'ların manasına uygun kutlanması içindir.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin insan hakları ihlallerini, sömürgeci ve emperyalist siyasetini protesto ediyoruz. Çin Doğu Türkistan ve diğer işgal bölgelerindeki işgaline ve insan hakları ihlallerine son vermelidir.

Çin Halk Cumhuriyetini kadınlar üzerindeki baskıyı kaldırmaya, bebekleri anne karnında katletmekten vazgeçmeye çağırıyoruz. Ayrıca, insan hakları mücadelesinin simge ismi Rabiye Kadir'i derhal serbest bırakmaya ve haklarını iade etmeye davet ediyoruz.

Tüm çabamız; baskıların, sömürülerin, hak ve hukuk ihlallerinin bitmesi ve insanların insanca yaşadığı güzel bir dünya için.

Doğu Türkistan Milli Kurultayı: ALMANYA
Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Genel Merkezi: KAYSERİ
Doğu Türkistan Vakfı: İSTANBUL
Doğu Türkistan Dayanışma Derneği: İSTANBUL
Doğu Türkistanlılar Derneği: ADANA
Doğu Türkistan Enformasyon Merkezi: ALMANYA

Ülkü Devi

Muzaffer ÖZDAĞ

Hızırбек GAYRETULLAH
Gazeteci-Yazar

Çin işgalindeki Doğu Türkistan Türklüğü büyük savaşçılarından birini daha kaybetti. Çin mezalimindeki bu Türk yurdunun özgürlük mücadelesinde Doğu Türkistanlı olmamasına rağmen, bu ata yurdunda uygulanan Çin jenotisini, tehdit ve tehcirini, vazih kalemiyle dile getirenlerdendi. Doğu Türkistan'ı tarih, coğrafya, ekonomik, jeopolitik ve sosyokültür olarak çok iyi biliyor ve yorumluyordu. Nerede ne zaman bir Doğu Türkistan'la ilgili seminer, konferans gibi toplantı varsa, rahmetli oradaydı. Doğu Türkistan'la ilgili yayımlanan dergi, kitap ve risalelerde onun imzası her zaman göze çarpardı.

Kendilerini kamuoyu 1960 ihtilalinde Milli Birlik Komitesi üyesi olarak tanıyordu. İhtilale katılan genç bir kurmay yüzbaşısıydı. Ancak, her ihtilali yapanlar arasında çıkan anlaşmazlıklar da biri diğer tarafı bertaraf ettiği gibi, M.ÖZDAĞ 13 Kasım hareketiyle 14'ler arasında yer alacak ve Tokyo'ya sürgün edilecekti. Tokyo da Rusya ve Çin'deki komünist rejimden iltica eden Orta Asya (Türkistan) kökenli Türkler yaşamakta idi. Bilhassa Kazandañ Japonya'ya giden Tatar Türkleri, Milli benliklerini kaybetmemek için kültürel faaliyetler gösteriyor ve özellikle Türkiye de bulunan Türkistanlılarla münasebetlerde bulunuyorlardı. Bir gün Tokyo'dan bir mektup almıştım. Mektupta Türk Sefaretinde Muzaffer ÖZDAĞ adında bir zatın yeni bir göreve başladığını ve kendilerine olağanüstü yakınlık gösterdiğini; Tokyo'da yaşayan Türklerin Kültürel yönden organize olma çabalarına katkıda bulunduğu böyle bir Türkiye'li diplomatla hemdert olmasından memnun olduklarını ifade ediyorlardı.

M. ÖZDAĞ Bey'i, o sıralarda yayın hayatında haftalık "Milli Yol" dergisi idare Müdürü iken, dergiye gelen haber ve yazılardan gıyaben tanırdım.

1965 yılıydı. O zaman ki adıyla C.K.M.P. İstanbul İl teşkilatının Çağaloğlu Klodfarer caddesindeki binasında sekreter olarak görev yapıyordum. Biraz evvel Ankara'dan Genel Başkan Sayın Alparslan TÜRKEŞ Bey geldi, dinlendikten sonra İl Başkanı ile birlikte dışarıya çıkmıştı. Kapı çalındı, koridorda üç kişi ilerliyordu. Biri uzun boylu, kumral, atletik yapılı, biri esmer hafifçe şişman kısa boylu diğeri kumral orta boylu, güleç yüzlü çevik adımlarla yürüyordu. Hemen odamdan çıkarak gelen zevati buyur ettim. Kendilerini tanıttılar. Mustafa KAPLAN, Ahmet ER ve Muzaffer ÖZDAĞ, Her üçü de 1960, 27 Mayıs ihtilalini yapan ihtilalcilerdi ve 14'ler grubunu oluşturuyorlardı. Grubun liderliğini de rahmetli Alparslan TÜRKEŞ üstlendiği için, şimdi Başbuğun aktif politikaya atıldığı partide onun yanında yer alıyorlardı.

Bende kendimi tanıtarak Başkanlık Odasına buyur

ettim. Zevattan Muzaffer ÖZDAĞ, sen Türkistanlı mısın, Batıdan mı? Doğudan mı? Diye sordu. Çünkü Türkistan dediğimiz diyarın, o günlerde Rus işgalinde olan kısım Batı Türkistan-Sovyet Türkistan'ı, Çin işgalinde olan kısımına da Doğu Türkistan-Çin Türkistan'ı deniyordu. Şimdi Batı Türkistan'da üç Türk Cumhuriyeti doğdu. Doğu Türkistan da Çin işgali devam etmektedir. Doğu Türkistanlıyım dedim "Sahi, unuttum sen bu konularda yazı yazıyorsun, okuyorum. Kalemin kıvrak, ifadelerin düzgün Çin'le uğraşmak zorlu iş, kendini iyi yetiştir. Bu ata yurdun senin gibi azimli gençlere ihtiyacı var, diyerek iltifatta bulundu. İşte, o günden sonra M.ÖZDAĞ beyle daha yakından ilgilenmeye başladım. Ankara da Ulus Posta Caddesinde Hanif Apartmanındaki avukatlık ofisine her Ankara'ya gidişimde uğrar, Türk Dünyası ve özellikle Doğu Türkistan konusundaki engin bilgisinden istifade etmeye çalışırdım. 1978 yılında Sovyetler Birliğini ziyaret etmek üzere resmi bir davet almıştım. O dönemde bir demir perde ülkesine seyahat etmek pek kolay değildi. Bir defa, yıllarca komünizmin aleyhine makaleler, kitaplar yayımlamış konferans, seminer vermiş anti-komünist teşkilatlarda bilfiil görev almış benim gibi bir kimsenin, böyle bir davete evet demesi riskliydi. Düşündüm, taşındım konuyu Başbuğ TÜRKEŞ'e arz etmek üzere Ankara yoluna koyuldum. Başbuğ Türkeş bu seyahati yapmama salık verdi. Gerçi, bazı Türkistan ve Azerbaycan kökenli anti-komünist yazar arkadaşlarımız bu davetle demir perdeye gitmişler, fakat dönememişlerdi. Başbuğ, benim için bir tehlike ihtimalinin olmadığını, arkamda güçlü bir Türk Devleti, ülkücü bir kitlenin olduğunu, bu faktörleri komünist yöneticilerin dikkate alacaklar ilave etti, "Ankara'daki ilgili yerlerden almam gereken belgeler için, seni ÖZDAĞ'a yolluyorum. Gerekeni yapacaktır" dedi. Bir saat sonra M.ÖZDAĞ'ın ofisinde idim.

Durumu bir kere daha arz ettim. Bana, döndü; "Üstat, Başbuğun görüşüne bende iştirak ediyorum.

Kanaatime göre, komünizmin bir kırılmaya, çökmeye ve gevşemeye doğru gittiğinin bir işaretidir, seni davet etmeleri; dedi. Saatine baktı, haydi kalk, senin bürokratik işlemlerini halledelim. O gün öğleden sonra 3-5 saat bana zaman ayırdı. Gerekli belgeleri temin etmeme müzahir olmuştu.

Mustafa ÖZDAĞ Bey'e göre, Türk Dünyası "540,1299,1919 da değil 21.yüzyıldaydı. Tehdit, tehcir, jenosit ve işgal altında olmamalıydı. Bunun içinde, şuurlu bir milliyet anlayışına, özlü bir coğrafya ve muhtevalı bir tarih bilgisine sahip olunmalı", derdi.

Türk Dünyası yeri doldurulmaz bir düşünce evladını, yiğit ülkü adamını kaybetmiştir. Mekanı cennet olsun, Allah rahmetini esirgemesin.

DOĞU TÜRKİSTAN'DA UYGULANAN ZULMÜN TEMEL NEDENİ ve ÇÖZÜMÜ

Harun YAHYA

Doğu Türkistan'a yapılan zulümlerin temel nedeni, Çin Devletine hakim olan materyalist felsefe ve komünist ideolojidir. Bu zulmün ortadan kaldırılması ancak, Allah'ın emrettiği ahlakın insanlar tarafından kabul edilmesi ve hayata geçirilmesi ile mümkündür.

Çin, 20. yüzyıla, İngiltere, Fransa, Almanya, Japonya ve Rusya gibi ülkelerin baskıları altında ezilmiş ve paramparça olmuş bir imparatorluğun kalıntıları üzerinde girdi. Ülkede imparatorluk rejimi yıkıldıktan sonra, on yıllar boyunca güçlü bir merkezi otorite kurulamadı. Ancak 1949 yılında iktidara gelen Komünist Parti ile birlikte, Çin kısa sürede büyük bir korku rejimine dönüştü. Bu dönüşüm sürecinde on milyonlarca insan söz konusu kanlı ideolojinin baskıcı ve totaliter uygulamaları nedeniyle hayatını kaybetti. İktidarını ancak şiddetle muhafaza edebilen ve komünizmin belki de en acımasız ve en vahşi uygulamasını yürürlüğe koyan Çin Komünist Partisi, tüm Çin halkı için tek tip bir yaşam ve düşünce tarzı belirledi. Bu dönem boyunca, komünist iktidarın kurallarına uymayanlar ise acımasızca yok edildi.

Bugün görünürde komünizmin vahşi uygulamaları sona ermiştir. Artık insanlar kupon karşılığı yemek almıyor, tek tip giyinmeye zorlanmıyor, Mao'nun "küçük kırmızı kitabı"ni ezberlemedikleri için işkence görmüyorlar. Ancak komünist rejimin yeni dünya düzenine uyarlanan versiyonu tüm acımasızlığıyla hayatta...

Çin Komünist Partisi'nin gözünde insan ancak ürettiği müddetçe değerlidir ve sadece Komünist Parti'nin belirlediği şekilde ve belirli sınırlar dahilinde düşünebilir. Düşündüklerini de aynı katı sınırlar içinde dile getirebilir. Nitekim bugün Çin'in dört bir yanında bulunan çalışma kampları, bu kamplarda çalışan milyonlarca insanı aşağılayan ve sömüren bir çalışma düzeni, halkın gözü önünde gerçekleştirilen toplu idamlar, hapishanelerde yaygın

olarak başvurulan işkence yöntemleri, idam edilen mahkumların organlarının ticari malzeme olarak kullanılması, komünist yönetimin bu çirkin yüzünü ortaya koymaktadır. Buna rağmen özellikle son yirmi yıldır çeşitli basın organlarında Çin'in liberal ve demokrat bir çizgiye doğru hızla ilerlediği propagandası yapılmaktadır. Ancak burada çok önemli bir nokta göz ardı edilmektedir. Çin'in çeşitli gerekçelerle ekonomik alanda kapitalist uygulamalara geçmesi ve kapılarını bazı alanlarda yabancı yatırımcılara açmış olması, bu ülkenin siyasi yapısında ve ideolojisinde bir değişim yaşandığı anlamına gelmemektedir. Aksine yukarıda belirttiğimiz insanlık dışı uygulamalar, iktidardaki Çin Komünist Partisi'nin zihniyetinde değişen bir şey olmadığını göstermektedir.

Söz konusu komünist vahşetin en çok hedefi olan bölge ise; Uygur, Müslüman Türklerin yaşadığı Doğu Türkistan'dır. Çin'in en batı noktasında yer alan Doğu Türkistan yaklaşık iki asırdır işgal altındadır ve özellikle son elli yıldır komünist Çin yönetiminin despot rejimi altında ezilmektedir. Doğu Türkistan, Çin'in propagandaları neticesinde dünya kamuoyu tarafından 'Xinjiang' -Sincan- (Çince "yeni kazanılmış topraklar") olarak tanınmaktadır ve çoğu insan bu topraklarda yaşanan insanlık dramından habersizdir. Oysa nüfusun çoğunluğunu Uygur kökenli Müslümanların oluşturduğu Doğu Türkistan'da, Çin Komünist Partisi tarafından, Çin'in hiçbir bölgesinde yaşanmayan boyutlarda şiddet ve baskı uygulanmaktadır. İşkence, idam, çalışma kampları, dini baskı Doğu Türkistan'da uzun yıllardır günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir.

Müslümanlar sadece dinlerini yaşamak istedikleri için tutuklanmakta, işkenceleri ile ünlü Çin hapisanelerinde aylar, hatta yıllar boyunca tutulmakta, özgürlük ve demokrasi taleplerini dile getirenler acımasızca idam edilmektedir. Bunun yanı sıra Çin'in asimilasyonist politikaları Doğu Türkistan'ın çoğunluğunu oluşturan Müslümanların, dillerini konuşmalarını, kültürlerini devam ettirmelerini engellemekte ve hatta diledikleri kadar çocuk sahibi olmalarını bile yasaklamaktadır. Hacca gitmeleri, namaz kılmaları ve oruç tutmaları engellenen Doğu Türkistan Müslümanlarının bekledikleri yardım ise dünyanın dört bir yanındaki vicdanlı insanlar için son derece kolaydır: Bu komünist zulmün sona ermesi için fikri bir mücadele yürütülmesi ve yaşanan zulmün tüm dünyaya duyurulması için çaba sarf edilmesi...

Çin'in, Doğu Türkistan'ı, her türlü iletişim imkanını kısıtlayarak dünyaya kapalı bir bölge haline getirmesi, bölgede yaşanan insanlık dramının tüm boyutları ile öğrenilmesini engellemektedir. Ancak bu, Doğu Türkistan'da ezilen ve zulüm gören masum insanları unutmak ve bu konuda duyarsız davranmak için geçerli bir mazeret değildir. Bu nedenle Doğu Türkistan konusunda dünyaya hakim olan bu sessizliği ortadan kaldırmaya yönelik her türlü fikri çaba son derece önemlidir. Kapalı kapılar ardında yaşanan insanlık dışı olayların tüm boyutları ile gözler önüne serilmesi, hem bu mazlum halkın sesini duyurmasına vesile olacak, hem de dünya kamuoyunun dikkatini bu konuya çekecektir.

Bu yazıdaki amaç, hem Çin'in dört bir yanında yarım asırdan uzun bir süredir devam eden komünist zulmün temel nedenlerini tespit etmek, hem de mazlum Doğu Türkistan halkının sesini duyurmaktır. Doğu Türkistan Müslümanlarının huzura ve güvenliğe kavuşmaları için yapılacak her türlü girişimin başarıya ulaşması, zulmün temel sebeplerinin doğru tespit edilmesi ve bunlarla gereği gibi mücadele edilmesi ile mümkündür.

Doğu Türkistan'a yapılan zulümlerin temel nedeni, Çin Devletine hakim olan materyalist felsefe ve komünist ideolojidir. Hayatın bir tür yaşam mücadelesi olduğunu ve ilerlemenin sadece çatışma ile sağlanabileceğini öne süren materyalist felsefenin neden olduğu şiddetin ortadan kalkması, ancak Allah'ın emrettiği ahlakın insanlar tarafından kabul edilmesi ve hayata geçirilmesi ile mümkündür. Allah insanlara adaleti, hoşgörüyü, sevgiyi, merhameti, saygıyı, fedakarlığı, paylaşmayı, özveriye ve affediciliği emretmiştir. Farklı etnik kökenlerin, bir çatışma

nedeni olmadığını, insanların birbirlerinin ırklarına, dillerine, inançlarına saygı göstermeleri gerektiğini bildirmiştir. Bu ahlak anlayışının yeryüzünde kabul görmesi, barış, huzur ve hoşgörünün tek çaresidir.

"Allah, içinizden iman edenlere ve salih amellerde bulunanlara va'detmiştir: Hiç şüphesiz onlardan öncekileri nasıl 'güç ve iktidar sahibi' kıldıysa, onları da yeryüzünde 'güç ve iktidar sahibi' kılacak, kendileri için seçip beğendiği dinlerini kendilerine yerleşik kılıp sağlamlaştıracak ve onları korkularından sonra güvenliğe çevirecektir..." (Nur Suresi, 55)

Yeryüzünü bir zulüm yurdu haline getirenlerin temel dayanak noktası olan materyalist ideolojiye karşı verilecek fikri mücadele de, işte bu nedenle yeryüzünde adaletin ve barışın hakim olması için yapılması gereken en önemli mücadeledir.

İşte bu nedenle içinde bulunduğumuz dönemde öncelikli olarak yapılması gereken şey, bir taraftan dünyadaki zulüm ve adaletsizliklere karşı çıkmak, bir yandan da bunların gerçek çözümü olan Kuran ahlakının yayılması için gösterilen çabaya hız katmaktır. Çünkü, Kuran ahlakının yaygınlaşması ile birlikte, Allah'ın izni ile, 21. yüzyıl yeryüzünden haksızlığın, adaletsizliğin, zulmün ve eziyetin kalktığı, barışın, huzurun, güvenliğin ve adaletin hakim olduğu bir çağ olacaktır. Nasıl ki Osmanlı dünyanın en kritik üç kıtasında hakimiyet sağlamış ve bunda öncülüğü Türk Milleti yüklenmişse, bu yüzyılda da aynı şekilde, Allah'ın izniyle, bu şerefli görevin gerçekleştirilmesinde öncü olacak millet yine Türk Milleti olacaktır. Kuran'da bu güzel dönem bize şu şekilde müjdelenmektedir:

"Allah, içinizden iman edenlere ve salih amellerde bulunanlara va'detmiştir: Hiç şüphesiz onlardan öncekileri nasıl 'güç ve iktidar sahibi' kıldıysa, onları da yeryüzünde 'güç ve iktidar sahibi' kılacak, kendileri için seçip beğendiği dinlerini kendilerine yerleşik kılıp sağlamlaştıracak ve onları korkularından sonra güvenliğe çevirecektir..." (Nur Suresi, 55)

'DOĞU TÜRKİSTAN'CILAR ÇİN'İN GÜVENLİĞİNİ TEHDİT ETMEKTEDİR!

NOT: Bu makale Pekin'de yayınlanan "Dünyada Zaman" isimli Çince gazeteden Uygurca'ya çevrilerek yazılmıştır.

BAŞKAN JIENG ZE MİN; "DOĞU TÜRKİSTAN" TERÖR GÜÇLERİNİN ULUSLAR ARASI TERÖRİZMİN PARÇASI OLDUĞUNU BELİRTTİ.

Son yıllarda uluslar arası bölücü ve milli akımların güçlenmesine paralel olarak dış ülkelerdeki "Doğu Türkistan" terör güçleri de bu fırsattan istifade ile gündeme geldiler. Onlar, ülkemizin Şincang bölgesine yönelik milli bölücü hareketleri tedrici olarak güçlendirdiler. Bu güçler günden güne azgınlaşarak yürüttükleri bölücü, bozguncu ve terör hareketleri ile Şincang'ın sosyal istikrarını ve ulusların birlik ve beraberliğine açık bir şekilde zarar verdiler. Böylece bu terörist güçler devletimizin toprak bütünlüğüne ve egemenlik haklarını tehdit etmeye devam etmektedirler.

Çin Halk Cumhuriyeti Ekim 2001 tarihinde "Doğu Türkistan" terör güçlerini uluslararası terörizmin bir parçası olarak ilan etti. Başkan Jiang Ze Min 20 Ekim 2001 tarihinde Rusya Devlet Başkanı Putin ile görüşme sonunda, her iki lider şu ortak görüşte birleştiler; "Çeçenistan terör güçleri ile Doğu Türkistan terör güçleri, uluslar arası terörizmin bir kısmıdır ve onlara kesin olarak karşı konulması ve son darbenin vurulması gerekir."

Başbakan Cu Rung Ci, 31 Ekim 2001 tarihinde Almanya'nın Başbakanı Shörder ile yaptığı görüşmede Çin'in "Doğu Türkistan" terör güçlerine karşı koyma ve son darbeyi indirme savaşının uluslar arası terörizmin bir parçası olduğunu tekrarladı.

12 Kasım tarihinde BM. Güvenlik konseyinde terörizmle ilgili olarak yapılan özel bir toplantıda söz alan Çin Dışişleri Bakanı Tang Çiya Şüven "Çin'in sürekli olarak terörizmin tehdidi ile karşı karşıya bulunduğunu "Doğu Türkistan" terör güçlerinin uzun zamandan beri uluslar arası terör gruplarının korunması ve onların maddi desteği ile çeşitli terör eylemlerinde bulduklarını ve eylemler sonucunda masum insanların hayatlarını kaybettiklerini belirtti. Bakan, "Doğu Türkistan"

terörist güçlerinin eylemlerinin açık ve net olarak bir hareket olduğunu, bunun için bu hareketin uluslar arası terörizmin bir parçası olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtti ve "Doğu Türkistan" terör güçlerine karşı kesin darbeler vurulması gerektiğini tekrarladı.

"DOĞU TÜRKİSTAN" TERÖRİST GÜÇLERİ ZORBALIK VE TERÖR YOLUYLA ŞİNCANG'I ÇİNDEN AYIRMAK VE SÖZDE "DOĞU TÜRKİSTAN" I KURTARMA YA ÇALIŞMAKTADIR.

"Doğu Türkistan" teröristlerine Şincang'ı bağımsızlığını savunanlar da denilebilir. Bu terim kaba kuvveti temel alan bu güçlerin zorbalık ve terör yoluyla Şincang'ı Çin'den ayırıp sözde "Doğu Türkistan"ı kurmaya çalışan bir kısım milli bölücüleri çağırıştırır.

"Doğu Türkistan" teröristlerinin ortaya çıkmasının tarihsel temeli 20.yüzyılda başlarında ortaya çıkan "Pantürkizm"e dayanır. Tarihçilerin tespitlerine göre **Türkler**, Çin yıllamelerinde adı geçen, hayvancılıkla uğraşan göçebe bir kabile olup, 6. yüzyılda Orta Asya'da Türk Hanlığını kurmuştur. Daha sonra Doğu ve Batı Hanlığı olarak ikiye ayrılmışlar ve daha sonra **Uygurlar** tarafından ortadan kaldırılmışlardır.

O tarihten itibaren Türkler çağdaş bir millet olarak gelişme fırsatını kaybetmişlerdir. Bu yüzyılın başlarında Türkiye'de tahsilini tamamlayıp Şincang'a dönen Pantürkizmcisi Mesut, (Dr. Mesut Sabri BAYKOZI) bu tarihlerde gündeme gelen Pantürkizm ideolojisini Şincang'a götürerek sözde "Doğu Türkistan Bağımsızlık Hareketi" fikrini ortaya atmıştır.

Bu hareket 1933'te İngiliz emperyalizminin desteği ile fırsattan yararlanarak Kaşgar'da "Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti"ni kurmuştur. Bu hakimiyet üç ay gibi kısa bir süre ayakta kalmış isede "Doğu Türkistan Bağımsızlık Hareketi" için esaslı bir kısım bölücü unsurları eğitip yetiştirmiştir. Bu kişiler daha sonra arka arkadan Orta ve Batı Asya bölgelerine kaçarak bu ülkelerde Şincang'ı

Çin'den ayırma faaliyetleri ile meşgul olmuşlardır. Ülke içi ve dışındaki bu bölücülere tarihi dayanağı işte bundan ibarettir.

Soğuk savaş döneminin sona ermesi ile bazı ülkelerdeki milli bölücülük, çıkarıcılık ve düşmanlık, bu tür akımların ciddi şekilde artmasına sebep olmuştur. Milliyetçilik ideolojisine dayanan bir kısım parti ve gruplar öncelikle kendi ülkelerinde başarı kazandılar. Böylece çok kutuplu dünya düzenine paralel olarak gerçek anlamda bölgesel dengeler bozuldu. Milliyetçiliği temel olan sorunlar şiddete dönüştü. Gelişmiş ülkelerin öncülük ettiği Global Ekonomi düzeni ülkeler ve milletlerin ekonomik, siyasal ve kültürel gelişmelerindeki dengesizlik, siyasi istikrarsızlıklardan doğan boşluklar, gündemde olan milli bölücülük akımlarının daha da serbest hareket etmesine fırsat vermiştir. Bu uygun ortamdan yararlanan "Doğu Türkistan" bölücü örgütleri Pantürkizm güçleri ile birleşerek uluslar arası sahnede kendi varlıklarını ve gelişmelerini tamamlamak için uygun zemini bulmaya gayret göstermişlerdir.

"DOĞU TÜRKİSTAN" TERÖRİST GÜÇLERİ İÇİN; ORTA ASYA: İLERİ CEPHE- TERÖRİST KAMPI BATI ASYA : BÜYÜK KAMP AVRUPA VE AMERİKA İSE; ULUSLAR ARASI SAHNE VE KURSUDUR.

Yabancı kaynakların bildirdiklerine göre; Dış ülkelerde etkili olan "Doğu Türkistan" bölücü örgütlerinin sayısı 51'dir.

Bunların 19'u Orta Asya'da 14'ü Batı Asya'da 18'i ise, Avrupa ve Amerika'dadır.

Orta Asya: onların vatani parçalama hareketlerinin ilk deneme sahası, Şincang'a sızma ansızın saldırarak istikrarsızlık yaratma ve silahlı eğitim yapmaları için ön cephe ve ileri bir üsttür.

Batı Asya: "Milli Uyum Gücü" nü yaratmak, manevi lider-Dahi ve kadrolar ordusunun yetiştirmek için büyük bir kamptır.

Avrupa-Amerika: Bu teröristler için "Şincang'ın bağımsızlığı" davasını evrenselleştirme yolundaki bir kürsü sahnesidir.

Genel olarak ele alındığında; Avrupa ve Amerika'daki "Şincang Bölücü" teşkilatları kamuoyunu ikna ve en önemlisi bağış toplama işlerini temel olarak ele almışlardır.

Batı Asya'daki Doğu Türkistan teşkilatları milli bölücülük büyük kampını kurmayı büyük hedef olarak belirlemişlerdir. Onların bu hareket şekli de Kalem ile Alem mücadelesine eşit şekilde yer vermiştir.

Orta Asya'daki Doğu Türkistan teşkilatları ise,

Çin'in Şincang ve Batı bölgelerine sızarak yerleşmek, ansızın ve beklenmedik anda kargaşa yaratmak, zorba ve terör eylemleri ilk hedef olarak benimsemişlerdir. Onların yöntemi; kalemde Alemi daha önemli yere koymak veya yerine göre Kalem ile Alem-i eşit şekilde kullanmaktır.

"Doğu Türkistan" terörist güçlerinin ekonomik kaynakları: Dış ülkelerde ticari faaliyetlerde bulunmak, İşletmeler ve Atölyeler kurmak, çeşitli zehirler ve uyuşturucu pazarlamak ve bazı ülkelerin mali yardımlarından oluşmaktadır.

Afganistan'a sığınanların askeri eğitime kabul edilmiş olmaları bu teröristlerin temel seçeneklerini oluşturmaktadır. Rusya'daki ilgili birimlerin tespitlerine göre: yaklaşık 200'den fazla "Doğu Türkistan" teröristi Bin Ladin'in üslerinde ve kamplarında eğitim almışlardır. Onların büyük bir bölümü ticaret veya hac yapmak bahanesi ile Tacikistan, Özbekistan ve Türkmenistan yolu ile Afganistan'a gitmişlerdir. Bunlar Afganistan'daki kamplarda eğitim görmüşler, yapacakları eylemlerle gereken parasal kaynaklarını temin ettikten sonra arka arkadan Şincang'a gizlice sızarak terörist faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Kesin deliller şunu ispatlamışlardır ki 5 Şubat 1997'de Gulca'daki isyan hareketi ile 25 Şubat 1997'de meydana gelen patlamaları bu teröristler gerçekleştirmişlerdir.

Bildirildiğine göre bu teröristlerin bazıları tecrübe kazanmak için Çeçenistan ve Kosovaya'da giderek oradaki yasa dışı silahlı çatışmalara katılmışlardır.

"Doğu Türkistan" terörist güçlerinin uluslar arası arenadaki boşluklardan faydalanma esaslarına gelince; Onlar Orta ve Batı Asya, Avrupa ve Amerika'yı kendilerinin dış ülkelerdeki hareket alanı ve iklim üssü olarak seçmişlerdir.

Bunların bu bölgede belirli seviyede sosyal ve siyasal temele sahip olmalarından dolayıdır ki;

1. Bazı batılı ülkeler Çin'in gelişmesini önlemek ve frenlemek amacı ile "Doğu Türkistan" teröristlerinin Çin'e karşı bölücü eylemlerini sürekli olarak kollamakta ve yardım etmektedir. 17 Ekim 2001'de Avrupa Parlamentosu Çin Halkının ve Hükümetinin sert protestolarına rağmen yurt dışındaki "Doğu Türkistan Teşkilat"larının **en üst liderlik** organı olan **"Doğu Türkistan Milli Meclisi"**nin Avrupa Parlamentosunda açıkça izin vermiştir.

Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü bu olaylardan aşırı derecede hiddetlendiğini bildirmiş ve sert şekilde protesto etmiştir.

2. Dış ülkelerdeki Pantürkizm güçleri "Doğu Türkistan" güçleri ile birleşerek "Büyük Türk Birliği Gövdelerini" kurmaya hem de bütün dünyada "Gazat-Cihat" yolu ile bağımsız bir devlet ve milli hakimiyet kurma kampanyasına teşebbüs etmektedir.

3. Orta ve Batı Asya ülkelerinde sözde "Doğu Türkistan" teröristlerinin bölücü hareketlerini yürütmeye muhtaç çok sayıda insan kaynağı mevcuttur. Bu kişilerin büyük çoğunluğu "Doğu Türkistan Milli Bölücü" hareketlerine katılması da onların az bir kısmı Şincang'ın Bağımsızlığı güçlerine körü körüne destek ve yardım etmektedir.

DOĞU TÜRKİSTAN" TERÖRİST GÜÇLERİ BUNDAN SONRA "TİBET BAĞIMSIZLIKÇI"LARININ YOLUNU TUTARAK ULUSLAR ARASI KAMUOYUNDAKİ ROLÜNÜ İYİLEŞTİRİP PEKİŞTİRMEYE ÇALIŞMAKTA VE BÖLÜCÜLÜK HAREKETLERİNİ SOSYALVE POLİTİK KATMANLARA KABUL ETTİREREK EVRENSEL DÜZEYDE MÜCADELELERİNİ SÜRDÜRMEYİ HEDEFLEMEDİRLER.

Doğu Türkistan terör güçleri Ekim 1999'da Almanya'nın Münih kentinde II., 2001 yılının Ekim ayında da Belçika'nın Brüksel şehrinde III., Doğu Türkistan Milli Kurultayı ile 2000 Yılı'nın Kasım ayında Estonya'nın Talnin şehrinde III. Dünya Uygur Gençleri. Kurultayları tertip ederek görülmemiş tarzda yayıldılar (tanındılar) ve çok büyük bir gelişme sürecine elde ettiler. Örgütsel ele alındığında Doğu Türkistan Terörist güçleri arkalarında mevcut Orta ve Batı Asya, Avrupa ve Amerika'daki çeşitli grupları iki büyük çatı altında birleştirmiştir.

Doğu Türkistan Milli Kurultayı ve Dünya Uygur Gençleri Kurultayı'ndan ibaret iki büyük çatı örgüt esas ve temel aldığı yeni bir liderlik organını oluşturmuşlardır.

Hareket programına bakıldığında; onların ideolojik ve teorik programlarından başka belki bir büyük organizasyonu da bulunmaktadır;

Örneğin siyasi bakımdan Çin'in iç kısımlarında gizli terörist eylemler yapmaya teşvikten başka, uluslar arası platformda kendilerini barış elçisi yolu ile demokratik ve insan hakları sloganlarını dile getirmeye ve onların uluslar arası arenadaki mücadele hedefinin Şincang'ın bağımsızlığı meselesini uluslar arası bir dava haline getirmeye çaba göstermektedirler.

Bundan sonra uluslar arası düzeydeki siyasi faaliyetlerini daha aktif hale getirip uluslar arası tanıtım ile propagandayı güçlendirme yoluna gitmişlerdir. Esas gayeleri Dünyada Çin'e karşı bütün

güçlerin birleşmeleri sürecine güçlendirmekten ibarettir.

Geçen Ekim ayında Doğu Türkistan Milli Kurultayında "Doğu Türkistan" terörist güçlerinin yeni hareket programını tespit edildi. Yani Şincang'ın Bağımsızlığı bundan sonra Tibet'in Bağımsızlığı yolunda yürütülecektir ve Dalay Lama'yı kendilerine örnek alarak meselenin evrensel rolünü iyileştirmekten başlayarak Şincang'ın Bağımsızlığı yolundaki faaliyetlerinin tabanına daha da derinleştirip topluma yaymak ve uluslar arası düzeyde harekete geçmektedir.

Şuna özellikle dikkat etmemiz gerekir ki; "Doğu Türkistan" terörist güçlerinin bundan sonra planının ülkemize sızarak ansızın saldırarak, kargaşa yaratarak, zorbalık ve terör eylemleri yapmaktan vazgeçiyor, demek değildir.

Onlar belki kalem ve Alem'e aynı şekilde önem vererek uluslar arası düzeyde büyük mücadele bayrağını açmaya önem vermektedir. İnsan hakları ve demokrasi pankartlarının arkasına saklanarak insanları aldatmak sureti ile dünya kamuoyunun destek ve himayesine erişmeyi hedeflemektedirler.

11 Eylül olaylarından sonra bütün ülkeler, terörün evrensel bir düşman olduğu gerçeğini yakinen görmüş oldular. Bu yıl Ekim ayında Şanghai'da toplanan Asya- Pasifik Ülkeleri (APEC) gayri resmi Zirve Toplantısında terörizme karşı, mücadele etme konusunda şöyle bir ortak bildiri yayınladı;

"Zirveye katılan bütün Liderlerin ortak görüşü şudur ki, masum insanların hayatını hiçe sayan bu ve bunun gibi, terörist eylemlerin türü ne olursa olsun, ne zaman, nerede, kim ve kimler tarafından yapılırsa yapılsın, tüm insanlığa, bütün inançlara, bütün uluslar arası barış ve özgürlüğe yapılan en ağır saldırdır."

Günümüzdeki teröristler, uluslar arası toplumun nazarında sokakta kaçan farenin herkes tarafından öldürülmek istendiği bir duruma düşmüştür.

"DOĞU TÜRKİSTAN" TERÖRİZMİNİN DE ULUSLAR ARASI TERÖRİZMİN BİR PARÇASI OLARAK ULUSLAR ARASI CAMİANIN HEDEFİ HALİNE GETİRİLMELİDİR. BÖYLECE, GERÇEK TEDBİRLERİN KULLANILARAK ULUSLARA ARASI SAHNEDE ÇİN KARŞITI GÜÇLERİN "DOĞU TÜRKİSTAN" TERÖRİSTLERİNİ TEKRAR KULLANMAYA ZORLAMAK SURETİ İLE "DOĞU TÜRKİSTAN" TERÖRİST GÜÇLERİNİN ÜLKE İÇİ VE DIŞINDAKİ ORTAYA ÇIKABİLECEK BÜTÜN KÖKLERİNİN KURUTULUP YOK EDİLMESİ LAZIMDIR.

Turgun Almas ve Uygurlar

Yrd. Doç. Dr. İklil KURBAN

Merhum Turgun Almas'ın ölüm haberini GÖKBAYRAK dergisinin yıl 2001 , 43. sayısından öğrendim ve çok üzüldüm ; ulusumuza başsağlığı dilerim . Bu acı vesileyle , Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü dergisinin yıl 1994 , I. sayısında yayımlanmış Turgun Almas ve "Uygurlar" adlı yazımın tekrar basılmasında yarar gördüm . Bu büyük özgürlük savaşçısının eylem ve düşüncelerinden ulusumuz haberdar olsun) .

Yıl 1989 , Doğu Türkistan'da "UYGURLAR" adında 840 sayfalık , Büyük Hun İmparatorluğu'ndan Büyük Moğol İmparatorluğu'nun sonuna kadar 3000 yıllık olayları içeren dev bir eser Arap harfleriyle Uygurca olarak basılır ve satılır . Fakat çok geçmeden eserin yankısından ve tesirinden korkan Çin hükümeti kitabı yasaklar , yazarı Turgun Almas'ı da gözaltına alır . Hükümetçe uygulanan kitabı geri alma eylemi , halkın kitaba olan merakını çok daha arttırır . Evelce satılan kitaplar elden ele dolaşır , çoğalır ve okunur . Bu haberi gelen gidenlerden duyunca bu kitaba benim de merakım artıvermişti . Acaba , Çin hükümeti bu kitaba neden bu kadar kızmıştır ? Çin hükümetini bu kadar kızdıran bir kitabı yazmaya cüret eden bu yazar kimdir ?

İşte bu merak sonucu bu kitabı bulup okudum ve yukarıda bahsettiğim sorulara cevap aradım . Gerçekten Çin hükümeti kendi ulusal felsefesi ve çıkarı açısından kızmada çok haklıymış . Çünkü yazar tarihe sadık kalmıştır . Yaşamı pahasına olsa bile , gerçekleri yazarak , hoşuna gitmeyen bir cümle söz için insanları dar ağacına götüren bu korkunç Çin'i karşısına alan bu cesur kişi kimdir ?

Yazar ve şair olan Turgun Almas 30.10.1924 günü Kaşgar'da , yoksul bir ailede dünyaya gelir . Kaşgar ve Ürümqi'de ilk , orta ve lise tahsilini tamamlar . Çin dilini iyi öğrenir . O , ilk defa 1941'de "Kaytmaymız" (Dönmeyiz) adlı şiirini yayınlar . Yıl 1943 , Çin'e karşı propaganda eylemlerinde bulunduğu için hapsedilir . O hapishanede iken , "Tutkun" (Tutsak) , Girip momay" (Biçare nine) , "Cemile" , "Azatlık meşeli" (Özgürlük meşalesi) , "İki tamça yaş" (İki damla yaş) gibi şiirleri yazarak özgürlüğe olan ümit ve isteklerini yansıtır .

Doğu Türkistan'ın kuzey batısındaki üç vilayetinde , ırkçı ve sömürgeci Çinlilere karşı ayaklanan halk , 12.11.1944 günü Gulca şehrinde "Şarkî Türkistan Cumhuriyeti"ni kurmuşlardır . Turgun Almas bu Cumhuriyeti candan alkışlar ve Ürümqi'deki bu Cumhuriyete karşı olan Çin yanlısı hainlere karşı "Satkunga ölüm" (Haine ölüm) adlı şiirini yazar . Şair 21.7.1947 günü tekrar tutuklanır . Şarkî Türkistan Cumhuriyeti hükümetinin , genel olarak Doğu Türkistan halkının

baskısı ve isteği ile şair 8.4.1949 günü hapishaneden salıverilir . Aynı yılı O , Gulca'ya gelip , "Alga" (İleri) gazetesinde çalışmaya başlar .

Yıl 1949 , sonbahar . Doğu Türkistan'da yeni bir dönem başlar . Kurtarıcı görünümü altında bütün Çin'i ele geçiren Çin komünistleri , Doğu Türkistan'da da Çin zulmünden inleyen birçok insanlara ümit getirir . Bu ümit ışığı altında kurtuluşu arayan Turgun Almas , 1950-1953 yılları arasında Ürümqi'de emniyet müdürlüğünde sorumlu görevler üstlenir ; çevri ve edebî işlerle uğraşır . Fakat , çok geçmeden , tıpkı Mirseyt Sultangaliyev ve Zeki Velidi Togan gibi Turgun Almas da , kurtarma propagandası ve komünizm perdesi arkasına gizlenen Çin gerçeğini görür ve anlar . Aldandığının farkına varır . Artık Turgun Almas için yürüyebilecek tek yol ve yapılabilecek tek iş vardı : Siyasî hayattan çekilmek ve çok iyi bildiği düşmanın dili ile ulusunun tarihinin derinliklerine dalmak . Evet , Turgun Almas en doğru olanını seçer ve yapar .

Esir ulusların özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi önce kendini tanımaktan yani tarihini ve kültürünü bilmekten geçer . Bilhassa Uygurlar gibi uzun bir siyasî tarihe ve köklü bir kültüre sahip ulus kendini tam anlamıyla tanıdığı an , o ulusun kurtuluş mücadelesini hiçbir kara güç durduramaz . Ulusa mal olan manevî güç hemen maddî güce dönmüşür .

Turgun Almas'ın yayınlanmış eserleri :
Hunların Kısaca Tarihi
Uygurlar
Uygur İdikut Hanlığı
Türkler
Eski Uygur Edebiyatı

Hunların Kısaca Tarihi adlı eser Almanya'da Almanca , Eski Uygur Edebiyatı adlı eser Arabistan'da Arapça basılmıştır (s : 1-15) .

Böylece yazar hakkında kısaca bilgi verdikten sonra , "Çin hükümeti bu kitaba neden bu kadar kızmıştır ?" sorusuna cevap olabilir diye tahmin ettiğim bilgi ve ifadeleri sıralamaya çalıştım :

"Jeoloji ve arkeoloji bilimlerinin ünlü bilginlerinin Orta Asya'da yürüttüğü bilimsel çalışmalarının sonucuna göre , yaklaşık bundan 8000 yıl önce Orta Asya'nın batısında çok büyük değişiklikler olmuş , kuraklık afeti meydana gelmiştir . Bu sebeple ecdatlarımızın bir kısmı Asya'nın doğu ve batı taraflarına göç etmek zorunda kalmışlardır . İşte o zaman Orta Asya'nın doğusu olan Tarım ovasında yaşayan ecdatlarımızın bir kısmı Altay dağları üzerinden şimdiki Moğolistan ve Baykal gölü etrafına gelip yerleşmişlerdir . 840 yılında ise , Moğolistan'dan Şin-Ca'na (Doğu Türkistan'a) tekrar göç

eden bu Doğu Uygurları , bundan 8000 yıl önce Tarım ovasından Moğolistan ve Baykal gölü etrafına göç eden ecdatlarımızın evlatlarıdır"(s : 8) .

Yukarıdaki ifadeleri kullandıktan sonra yazar , Orta Asya'nın yani Doğu Türkistan'ın da aslında Türk toprağı olduğu sonucuna varır ve bu sonucu yer-su adlarıyla kanıtlar (s : 13) . "Hayır , Uygurlar gelmeden önce buralarda başka halklar (Çinliler , demek istiyor) yaşıyordu" diyen ırkçı Çin tarihçilerini yazar , "bu iddia tarihi kastlı olarak saptırmaktır" (s : 40) ifadesiyle ağır bir şekilde eleştirir .

Milattan önce 625 yılında ölen Turan padişahı Alp Ertunga ile İranlılara karşı özgürlük savaşçısı Tumris hakkında yazar şu ifadeleri kullanmaktadır : Orta Asya halklarının ulu anası , akıllı , yürekli , vatansever Turan kadınlarının ünlü simgesi olan Tumris'in Alp Ertunga'nın üçüncü kuşaktan torunu olduğu ihtimale çok yakındır . Tumris'in adı Tömür (Demir) olup , Yunan tarihçileri tarafından Tumris diye yazılmıştır" (s : 56-58) .

"Tutem" sözcüğü şimdiki Avustralya'da yaşayan Papauslar'ın (Avrupalılar onlara İndiyanlar , diyor) dilinde "onun nesli" anlamını verir . Bizim ecdatlarımız kurdu kendileri için tutem yapmışlarsa , Hindular ineği , Çinliler ise ejderhayı tutem yapmışlardır (s : 63-64) . "Uygurların , Hunların ve Türklerin etnik kökeni aynıdır" (s : 75) .

Turan kahramanlarına karşı duyulan sevgi ve aynı tutem , aynı etnik köken ifadeleri Çinlileri çok rahatsız eder . Onlara göre , Uygurlar , Hunlardan ve Türklerden farklı bambaşka , yani Çinlilere biraz daha yakın ırktır . Böyle olduktan sonra , Uygurların toprağı Çinlilerin toprağı olacaktır .

"Türk" sözcüğü "güçlü" anlamında olup , bir ırkın adıdır (s : 177) . "Göktürk hakanlığı kurulurken , "Türk" sözcüğü sadece Altay'daki Türkleri gösteren etnik anlamını kaybeder . Çünkü Türk Hakanlığı devrinde Türk denilen ad , Türkçe konuşan ırk ve kültür bakımından birbirine benzeyen veya yakın olan Uygur , Oğuz , Kırgız , Kıpçak , Çigil , Basmil , Türgeşler ile sonradan Türkleşmiş Kitanların ve başka halkların ortak ulus adı olmuştur . İşte o zamandan bu yana Türk sözcüğü Türk hanlığı topraklarında yaşayan bütün hâlıkın ulusal ve siyasal bütünlüğünü belirten bir ad olmuştur (s : 179) .

Çin'in tarih boyunca Türklere karşı kullana gelen tedbiri , birbirine karşı kışkırt ve parçala yut , olmuştur (s : 199-200) .

Çinli Melikelere evlenmek Türk hanları için alışkanlık haline gelmiştir . Çuluk han Çinli melike Yeçin ile evlendi . Yeçin 621 yılında Çuluk hanı zehirleyip öldürdü (s : 205) .

Yazar , 630 yılında cereyan eden Çinlilere karşı özgürlük mücadelesinin kahramanı Kurşad hakkında yazarken , bu tarihi olgudan esenlenerek , ümit ve heyecanını , hiç gizlemeden , şu satırlar ile ifade etmektedir : "Yüce ruhlu , arslan yürekli kahraman Kurşad'ın adı , özgürlük ve bağımsızlık için mücadele eden ve mücadele etmekte olanların kalbinde ebedî yaşadı ve yaşayacaktır" (s : 211) .

Çinlilerin Türklere karşı savaşta elde ettiği zaferler

, genelde askeri güç zaferi değil , politik hile zaferi idi . "Onlar Türkleri birbirine karşı kışkırtıp zayıflattı ve Türklerin eliyle Türkleri yendi" (s : 231) .

"Uygurlar Türk halkları içinde sayıca çok ve en savaşçı bir topluluk olduğu için , Türk düşmanları onların bu üstünlüklerinden yararlanmak amacıyla onları her türlü yollarla Türklere karşı kışkırtmıştır" (s : 232) .

"Çin 750 yılındaki Talas Savaşı'nda yenildikten sonra , ta 1757 yılına kadar olan 1000 yıl içinde Orta Asya'ya el uzatamamıştır" (s : 241) .

Çin devleti , Tañ sülalesi döneminde Orhun Uygur devletine vergi olarak her yılı 20 000 top ipek kumaş ödemiştir . Bu durum 757 yılından 840 yılına kadar yaklaşık 100 yıl devam etmiştir . Bu vergiyi Çin'in saray tarihçileri "hediye" denilen güzel sözlerle örtbas etmişlerdir (s : 253) .

Çin padişahlarının kendi kızlarını Türk hakanlarına eş olarak vermelerinin sebeplerini şu üç noktada toplayabiliriz :

1.Çin ile Türk devleti ortasında yapılmış anlaşmaları kuvvetlendirmek .

2.Türk devletine gönderilen Çin melikesi aracılığıyla , o devletin iç işlerinden haberdar olmak .

3.Çin melikesinden doğmuş şehzadeler aracılığıyla o devleti nüfuzu altına almak , şehzadeleri kışkırtma yoluyla o devleti parçalamak (s : 264-265) .

"Çin'in elçi ve tüccarları Çin'in başkenti Çaen'den kuzeye doğru Çin Seddi'nden geçerek Uygur devleti toprağına gelirdi . Sonra kuzeydeki Uygur başkenti Karabalasagun'a girerlerdi . Oradan batıya doğru yürüyerek Altay dağları üzerinden Beşbalık'a geçerdi . Beşbalık'tan batıya doğru hareket ederek , İli ovası , Yedisu üzerinden Orta Asya ve Batı Asya'ya ulaşırlardı . İşte bu yol Uygur Orhun hakanlığının topraklarından geçtiği için , tarihte bu yola "Uygur Yolu" denilmiştir" (s : 277) .

Çin ve Avrupa tarihçilerinin , yanı sıra bizim de "İpek Yolu" diye adlandırdığımız bu yolu , tarihçi Turgun Almas "Uygur Yolu" diye adlandırarak ona geçmişten buyana tarih boyunca süre gelen ulusal anlamını kazandırmaktadır .

Kırgızların isyanı sonucu Orhun Uygur hakanlığı 840 yılında yıkılır . Uygurların büyük bir kısmı Pan Tekin liderliğinde batıya , Ögi Tekin liderliğindeki bir kısmı güneye göç eder . Ögi Tekin Çin başkenti Çaen'e elçiler gönderip yardım isteğinde bulunur . Uygurlar 756-762 yılları arasında Çin'de cereyan eden Önlük-Söyğüm isyanını bastırıp , Tañ sülalesini kurtarmış ve çok miktarda askerî yardımda bulunmuştu . Fakat , Tañ sülalesi geçmişteki o kara günlerini unutup , iki yüzlülük ile Uygurlara yardım etmeyi kabul etmez . Pan Tekin liderliğindeki batıya göç eden Uygurlar ise , batıdaki kendi kardeşlerinin yardımıyla orada başka devletler kurar (s : 289-295) .

"Uygurlarda eski zamanlardan bu yana kahraman erkeklere saygı gösterme geleneği vardı . Bu elbette bir rastlantı değil , Uygurların tarihinden kaynaklanmış birikimdir . Çok eski zamanlardan günümüze kadar her hangi bir halk kendi vatanını düşman saldırısından

korurken , kahraman erkeklerden oluşan bir orduya dayanmıştır . Uygurlar eskiden savaş gücü çok yüksek olan atlı orduya sahipti . Onlar sayıca kendilerinden beş hatta on kat fazla olan düşman ordusu üzerine irkilmeden saldırıyor ve onları yerle bir ederdi . 756-762 yılları arasında cereyan eden Önlük-Söyğüm isyanını bastırmada Çin'e birkaç defa yardıma gelen Uygur ordusunun asker sayısı 50 000'den fazla değildi . Eski zamanlarda Uygur kızları kendilerine eş seçerken , erkeğin kahramanlığı ölçü olmuştur . Bu alışkanlık şüphesiz vatan sevgisinden ileri gelmektedir" (s : 308) . Yıl 840'ta Doğu Uygurları yani Orhun Uygurları batıya göç ederken , Orhun Uygur hakanlığının 200 yıllık uzun tarihini yansıtan "Kö Köç Destanı" meydana gelmiştir . Bu destan , 13.yüzyılda yaşamış İran tarihçisi Cüveyni'nin "Tarihi Cihangüşa" (Dünya istilasının tarihi) adlı eserinde kaydedilmiştir (s : 311-315) . "Köç Köç Destanı" Uygurların Orta Çağda yaratmış olan manevî zenginliklerinin en iyisi olup , bu destan Uygurların dilini , tarihini ve edebiyatını öğrenmede değerli bir kaynaktır (s : 319) .

Uygur hakanlığının başkenti Karabalasagun'un uzunluğu 24 kilometre kadar olup , bu şehir 8-9. Yüzyıllarda Tañ sülalesinin başkenti Çañen'den kalsa Asya'da ikinci derecedeki bir şehirdi . O zaman Çañeni kuşatan surun uzunluğu 35 kilometre idi (s : 326) .

Doğu Uygurları Şaman dininde , Batı Uygurları Buda dininde idiler . Şaman dini çok tanrılı bir din olup , bazı rivayetlere göre , "Manis" adında galebe Tanrısı da varmış . Bu yüzden 840 yılında bir isyan ile Orhun Uygur hakanlığını yıkan Kırgızlar , bu galebe şerefine kendi hanlarına Manis ünvanını vermişlerdir . Kırgızlardaki "Manas Destanı" nın adı herhalde bu "Manis'ten gelmektedir (s : 328) .

"Arapların Orta Asya halklarını diz çöktürme işgal eylemi tam 100 yıl (651-751) sürdü . Türklerin yenilgisi Arapların güçlülüğünden değil , belki Orta Asya halklarının arka tarafının güvensizliğinden ve kendi aralarındaki ittifaksızlıktan ileri geldi . Daha açık söylemek gerekirse , Araplar Orta Asya'ya saldırdığında , Doğu ve Batı Türk hakanlığı zor durumda idi . Ülke içinde cereyan eden huzursuzluklar dışarıdan Tañ sülalesi tarafından sürekli körtüklenmekte idi . Çinlilerin Türklere karşı yüzyıllar boyunca yürüttüğü eylemleri sonucunu vermekte idi . Böylece iki cephe arasında kalan Doğu ve Batı Türklüğü Araplara karşı ciddi çaba gösteremediler" (s : 411) .

"Karahanlılar tarihinden bizim alabileceğimiz en acı ders nedir ? Önce şunu söylemek gerekir ki , birleşmiş , güçlü , medeniyetli olan Karahanlılar devleti 1040 yılında Doğu ve Batı Karahanlı devleti olarak ikiye bölünmemiş olsaydı , son dönemlerinde olduğu gibi Karahıtaylara da , Selçuklulara da bağımlı kalmazdı . Belki yine yüzyıllar boyu yaşamını sürdürür , güçlü bir devlet olarak Orta Asya'nın ve Doğu ile Batının gelişmesine katkıda bulunurdu . Kendi toprağına kendisinin sahip olduğu mutlu bir nesilden şüphesiz daha nice Yusuf Hashacipler ve daha nice Mahmut Kaşgarlılar doğmuş olurdu" (s : 573-574) .

Okurlarımdan , yukarıdaki ifadelerin son cümlesini düşünerek tekrar okumasını isterim : "**Kendi toprağına kendisinin sahip olduğu mutlu bir nesilden şüphesiz daha nice Yusuf hashacipler ve daha nice Mahmut Kaşgarlılar doğmuş olurdu**" . Evet , Turgun Almas çok haklıdır , acıklıdır , hüznülüdür ...

"Tavgaç" sözcüğü hakkında biraz izah vermek yerinde olur . Bu söz "bağımlı" anlamında olup , Çin'in Hunlar dahil kuzey komşuları tarafından Çin'e verilmiş bir addir . 7.yüzyılda yaşayan Doğu Roma tarihçisi Simokatta : "Tavgaç aslında Turanilerin sömürgesidir" diye yazmıştır . Çin kendi tarihinin birçok dönemlerinde Hunlara ve Türklere bağımlı kalarak her yılı belli miktarda ipek kumaş gibi şeyler ile vergi ödemiştir (s : 590-591).

"Eski zamanlardan günümüze kadar olan savaş tarihinde , sayısı az ama yüksek ruhlu , cesur , intizamlı ordunun , sayısı çok ama ruhsuz , intizamsız ordu üstünden galip olduğuna dair kanıtlar çoktur . Bizim ulu , kahraman , akıllı ecdatlarımız az sayıdaki ordu ile düşmanın çok sayıdaki ordusu üstünden galip gelmenin şanlı örneklerini yaratmıştır . Bu gerçek , Uygur tarihinden haberi var herkese bellidir " (s : 605) .

Karahanlı devletinin tüccarları Çin'e (960-1279 yılları arasında hüküm sürmüş Suñ sülalesi devrinde) 30 defa gittiği halde , Suñ sülalesi zayıf bir hanlık olduğu için , yolun uzaklığını bahane ederek , doğrusu Tangutlardan korkup , Karahanlı devletine bir defa bile Çinli tüccarlar gelememiştir (s : 666) .

Liu Zhi Shiao adlı bir Çinlinin adıyla yayınlanmış "Uygur Tarihi" adlı bir kitap 1987 ve 1988 yıllarında artarda Pekin'de iki defa basılmıştır . Hem Çince , hem Uygurca basılan bu kitap 2 cilt halinde toplam 1200 sayfadır . Resmî buyrukla yazılan bu dev kitapta yukarıda sıraladığım bilgi ve ifadeler hiç yer verilmemiş olmakla beraber zıttı yazılmıştır . Kitaba hain Seyfetdin Azizi övgü dolu 5 sayfalık önsöz yazmıştır . Bu önsözde yer alan : " Yazar bu eseri Marksizm-Leninizm ve Mao ülküsü ışığında yazdığı için eserdeki görüşler doğru ve gerçeğe uygundur" cümlesi , bu kitabın nasıl bir kitap olduğunu anlamada yeterli delildir .

İşte Doğu Türkistan'da bugün Uygurlar hakkında birbiri ile çarpışan dev iki eser bulunmaktadır . Biri ırkçı , müstemlekeci Çin resmî görüşünü yansıtan uyduruk "Uygur Tarihi"dir . Öbürü , tarihî gerçekleri yansıtan bilimsel , fakat yasaklanmış olan "Uygurlar"dır

Yazımın sonuna yaklaşırken , Turgun Almas'ı bu bilimsel eseriyle candan kutlarım . Bilim , herkesin yapabileceği kolay bir iş değildir . Bilimin gelişmesinin tarihi , Uluğ Bey (1394-1449) gibi , Bronu (1548-1600) gibi ulu zatların dar ağacına götürülmesinin tarihidir . Bilim , yaşamı pahasına olsa bile doğruyu söylemekten zevk alan üstün zekalı cesur kişilerin yapabileceği insanlık aleminin en kutsal işidir . Bilim , insanlığı karanlıktan aydınlığa , esirlikten özgürlüğe götüren en şerefli iştir .

İşte Turgun Almas'ın yaptığı iş , bu iştir .

DOĞU TÜRKİSTAN'DA MİLLİYETÇİLİK HAREKETLERİ

Hacı Yakup Yusufî ANAT

Doğu Türkistan'da geçen asrın 40'lı yıllarının ortalarından başlayarak "Üç efendi", "Milliyetçiler", "Pan-Türkistler" denen siyasi deyimler ortaya çıkmıştır.

Bu gün bu panelde "üç efendiler" hatırlanmaktadır. Ben bu üç efendilerden hayatta kalan 81 yaşında bir kimseyim. Hayatımın 60 yılı Uygur Milliyetçiliği mücadelesi içinde geçti. 30 yıl milliyetçi, Türkçü, İslamcı olarak suçlandım. 31 yıl bu fikirlerimin cezasını çektim. Ama bununla şeref ve iftihar duyuyorum.

Panelimizde Doğu Türkistan Milli Hareketi ve bu fikri okulun hocaları, teşkilatçıları, liderleri olan ve 3 Efendi hakkında bildiğim kadarıyla malulata vermek istiyorum.

Doğu Türkistan'da kullanılan Millet tarifi:

Millet-tarih içinde şekillenen türlü içtimai terakkiyat merhalesindeki her türlü insanın müşterek toplumdur.

Millet- uzun tarih boyunca şekillenen ortak dil, ortak vatan, ortak iktisadi hayat ve ortak medeniyet üzerine ifadelenen ortak psikolojik unsurları sabitleşen insanların toplumdur.

Doğu Türkistan Uygur Türkleri, kendi coğrafi ve siyasi şartları dolayısıyla milleti, Çin bu tarifi kullanır.

MİLLİYETÇİLİK

Milliyetçilik, kısa ve genel tarifıyla, kişinin milletine, sevgi ve saygı hisleriyle bağlanmasıdır.

Milliyetçilik, bir sosyal politika prensiptir veya fikir akımı olarak, millet gerçeklerinden hareket eder ve milli menfaati temin gayesi ile bir ülkü etrafında toplanmayı ifade eder. Milliyetçilik, ideal ve kader birliğinin yönlerini belirten bir prensiptir ve toplumu yüceltme amacını gösterir. Çağımızda, Milliyetçilik, insanı bir gruba ve bir topluma bağlayan en kuvvetli bir bağıdır. Milliyetçilik, modern toplumun tarihi gelişmesinin bir ürünüdür.

UYGUR TÜRKLERİ'NİN MİLLİYETÇİLİK FİKRİ

Türk Milliyetçilik fikri üzerine konuşmadan önce Uygur Türk Milliyetçiliğinin uzak mazesine bir göz atalım.

Uygur Türk'tür.(2) Türkler Hunların ayrı bir koludur.(3) Yani Uygurların ecdatları Hunlardır. Türklerde milliyetçilik fikri milattan önce 2. asırda başlamıştır. Hun Tanrı Kutu Batur Han devrinde doğusundaki düşmanları en sevdiği atını, eşini, istediklerinde milletini savaşa sokmamak için kabul eder. Sonra düşman çorak bir toprak bölgesini istediklerinde Batur Han "TOPRAK MİLLETİMİNDİR!" diye kükrer, kabul etmez. Savaşarak

düşmanı mağlup eder. Bu onun milletine olan sevgisiydi ve "milliyetçilik" idi.

MÖ56-36 yılları arasında Hun Hakanı olan Çiçi Han, Alman tarihçisi Hirth:"Çiçi Han'ın nutku milliyetçiliğin tarih sahnesinde ilk kez dile getirilişidir..... Bu bakımdan Çiçi Han, milliyetçiliği devlet siyasetine temel yapan ilk (Türk) devlet adamıdır. .." diyor.

Yine Kül Teğın, Bilge Kağan'ın ağızlarından çıkarak kaya taşları üzerine oyulmuş bu satırlar. "Ey Türk Oğuz beyleri! Türk Milleti işitin, üstte gök çökmedikçe, altta yer delinmedikçe Türk milletini, Türk vatanını ve Türk töresini kimse bozamaz! Türk milleti titre (düşün) ve kendine dön!..." İşte bunların Türk Milliyetçiliğinin destan satırlarıdır.

Kürşat ve 40 yiğidi Çin sarayındaki kahramanca verilen "ölüm-kalım savaşı" Türk milliyetçiliğinin en parlak şanlı destanıdır.

Uygur Türklerinin "Kut Dağı Efsanesi" de adeta Türk Milliyetçiliğinin perçinleyen "sağlamlaştırıcı" delillerden biridir.

Kaşgarlı Mahmut'un Divanı Lügat-it-Türk adlı eserinde Türklerin Hz. Muhammed (SAV) tarafından methedildiğine dair hadisler kaydedilmiştir.

Bunlar Uygur Türk milliyetçiliğinin uzak bir tarihe sahip olduğunu gösterir.

Uygur Türk milliyetçiliği dünyada Uygur Türk'ü yaşadığı müddetçe var olacaktır, devam ederek yaşayacaktır. Uygur milliyetçiliği dili,dini, ahlakı, tarihleri ortak olan Türk milletini sevmekten ve saygı göstermekten ibarettir.

Uygur- Türk milliyetçisi, Türk düşüncesinin ilmi , fikri, edebi, felsefi,ve teknik sahalarında imkanları zenginleştiren, İslamiyet'e saygı gösteren, Uygur Türk'ü ve dünya Türklüğünün istiklali, özgürlüğü, baht, ve saadetini için mücadele eden insandır.

DOĞU TÜRKİSTAN'DA YENİ MİLLİYETÇİLİK FİKRİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

1911 yılında Çin'de inkılap oldu.;cumhuriyet kuruldu. Bu cumhuriyet Doğu Türkistan halklarına hiçbir fayda getirmediği gibi, Çin esareti ve baskısı da artan hızla devam etti. Nihayet 1911 yılında Kumul'da Tömür

Halfe inkılap çıkarsa da, hile ve desiselerle bastırıldı. Gerçi bu inkılap mağlup olsa da, Doğu Türkistan'da Çin'e karşı milliyetçilik hareketleri güçlenmeye başladı.

"Milli uyanış" devrimizin simalarından Merhum Şehit Abdu'l Kadir Damolla Varisi 1907 yılı Türkiye, Mısır, Suriye ..., gibi İslam ülkelerine araştırma seyahatlerine çıkıyor. Döndükten sonra Kaşgar'da Matle'ül-Hidayet adında okul açarak öğrenciler yetiştiriyor, kitaplar yayınlıyor halkı uyandırıyor. Böylelikle milliyetçilik fikri Doğu Türkistan'a yayılıyor.

O günlerde Gulcalı Mes'ud Sabri BAYKUZI tahsil için Türkiye'ye geliyor. Türkiye'nin o devirdeki milliyetçi-Türkçüleri Ziya Gökalp, Tal'at Paşa ve diğerleri ile temasa geçip, tanışır.

Vatana döndükten sonra Gulca'da "Dernek" adında bir okul açarak, milliyetçilik-Türkçülük fikrini yayarak telkin etmeye başlar. Mes'ud Sabri bey, Doğu Türkistan'da yeni Türkçülük fikrini ortaya atan ilk şahsiyettir.

Geçen asrın ikinci çeyreğinde, Çin'in o zamanki başkenti Nanking'de İsa YUSUF "Çini Türkistan Avazı" dergisini yayınlıyor milliyetçilik propagandasına başlatmış oluyordu. Doğu Türkistan'da milliyetçilik gün geçtikçe güçleniyordu. Neticede 1931 kumul inkılabı patladı. Bu inkılap Doğu Türkistan tarihinde umumi bir inkılap olmuştur. İnkılap ateşi bütün Doğu Türkistan'a yayıldı. İnkılap sonunda 1933 yılında DOĞU TÜRKİSTAN İSLAM CUMHURİYETİ kuruldu.

Bu Cumhuriyet döneminde yeni eğitim tesis edilerek; dini, milli, siyasi terbiye güçlendirildi. Bunun etkisiyle Doğu Türkistan'da milliyetçilik güçlü bir halette gelişmeye başladı.

İnkılabı liderlerimizden General Mahmut Muhiti Kaşgar'da durdu. Kaşgar tarihten beri Doğu Türkistan'ın siyasi ve kültür merkeziydi. Kaşgar'da Kutluk Şevki baş muharrirliğinde "Yeni Hayat Gazetesi"; Muhammed Emin Kari' Hacı Sufizade baş muharrirliğinde "İstiklal" mecmuası; Aksu'da genç hacı Yakup (ANAT) müdürlüğünde, "Aksu Uçuri" Gazetesi yayınlanarak güçlü bir milliyetçilik teşvikatı yürütüldü. Kuzey Doğu Türkistan'da Tarbakatay'da bizim Tavuş gazetesi çıkarılmaktaydı. Doğu Türkistan'ın 30'lu yıllarındaki Milliyetçilik hareketinin esasları bu vakitte sağlam kurulmuştu.

Üç efendi ve Doğu Türkistan milliyetçilik hareketi

Önce kimdir bu üç efendi?! Bunları kısaca anlatmak icap eder. 3efendi:

1. Mesut Sabri Baykuzu ; gulca'dan geçen asrın başlarında Türkiye'de tahsil gören, Türkçü, milliyetçi bir zat olup, Doğu Türkistan'a milliyetçilik, Türkçülük fikrini yayanlardan biri ve öncüsüydü. 1933 yıllarında "Rus Kızıl Ordu" Doğu Türkistan'a girdiğinde Gulca öldürülecek 200 kişilik kara listenin bir numarasında Mesud bey varmış. Bundan haberdar olan Mesut Efendi Gulca'dan güneye kaçar. Aksu'da, Hoca Niyaz Hacı ve Mahmut

Muhiti ile görüşür, "Kara Yulğun Savaşı" na katılır, O yerden Hindistan üzeri Çin'e gider, İsa Efendi ile birleşir. Çin merkezi hükümet üyeliğine kadar yükselir. 1947 yılında Doğu Türkistan eyaleti hükümeti başkanı olur. 1951 yılında Çin Komünist hükümeti tarafından tutuklanarak 25 Şubat 1952'de Urimçi'de zehirli iğne ile şehit edilir.

2. Muhammed Emin Buğra; Hoten'den, dini medreseden mezun olup, müderris yapmıştır. Zamanının yetiştirdiği en güçlü milliyetçilerindendi. Kumul İnkılabından sonra Hoten'de teşkilatlanarak, önce Karakaş İlçesini azat etti, arkadan bütün Hoten vilayetini Yarkent dahil azat eder. İki kardeşi Abdullah ve Nur Muhammed şehid düşerler. İnkılap, Rusya'nın ihaneti ve asker yardımıyla bastırıldıktan sonra, Hindistan'a ve oradan da Afganistan'a gidip, Kabil'de ikamet eder. Burada geçirdiği zaman içerisinde ölmez eseri olan, Doğu Türkistan Tarihi'ni yazar. 1943 yılında Çin'e giderek, Mes'ud ve İsa Efendiler ile birlikte Doğu Türkistan mücadelesini başlatır. Üç Vilayet İnkılabı'nda son bakan, 1949 yılından sonra da Doğu Türkistan eyalet hükümetinin başkann yardımcısı olmuştur. "Komünist Çin istilasından az evvel ikinci defa Hindistan'a iltica eder. 1952 yılında Türkiye'ye gelir. Burada da vatan davasına ekinden gelen hizmetleri yaparken, 1965 yılında Ankara'da vefat eder.

3. İsa (Yusuf) Alptekin; Kaşgar Yenisar'dan. Çin okullarından mezundur. 1946 yılında Çin'in Encan Konsolosluğunda çalışmıştır. Encay dayken, Batı Türkistan'ın milliyetçi şahsiyetleri ile tanışmış, milliyetçiliği kabul etmiştir. Buradan Çin'e geçerek kanun çıkarma Yuan'ının üyesi olarak çalışmıştır. İsa Efendi tüm hayatı boyunca Doğu Türkistan istiklali için mücadele vermiş ölümsüz bir şahsiyettir.

[5] Kara Yulğun savaşı; 24 Aralık 1933 yılında, Doğu Türkistan'ın Aksu şehrinin 70.km. kuzeyinde bir köy olup, Uygur kuvvetleri ile Dungan (Çinli Müslüman) kuvvetleri arasında olan savaş. Türkmenbaşı İsmail Bey'in şehadetiyle uygur kuvvetleri mağlup olmuştu. Muhammed Emin Buğra, Doğu Türkistan tarihi s.438 Ankara 1998

Üç Efendiler 1946 yılında 11 maddeli bitim münasebetiyle Doğu Türkistan'a çıkar.

Milliyetçilik hareketini devamlı sürdürürler. Altay Neşriyatı tarafından çıkarılan Altay mecmuası, ERK, Yalkın, Yurt, ..., gazeteleri :Nankin'deki Yakup Hacı'lar, Abdullah Temen'ler muharirliğindeki Tanrı Dağ Neşriyatı tarafından çıkarılan Tanrı Dağ Resimli Mecmuası, Edebiyat ve Yaşlar Bilimi,, mecmuaları arkalı Doğu Türkistan'da milliyetçilik teşvikatı alıp banıldı. Vatan daki hem Çinperest hemde Rusperestler milliyetçilere karşı mücadelelerini sürdürmeye devam ettiler.

• Devamı gelecek sayıda

Dernekten Haberler

11 Eylül nedeniyle Ador Otelinde yapılan basın toplantısı

1. Ador Otelinde Yapılan Basın Toplantısı : Çin halk cumhuriyeti 11 eylülde ABD'ye yapılan saldırıyı bahane ederek Doğu Türkistan Türklerinin bağımsızlık ve insanca yaşama hak ve isteklerine terörist damgası vurmaya çalışmaktadır.

Böylece Çin Doğu Türkistan topraklarını işgalinden buyana yapmakta olduğu sindirme, baskı, zulüm, toplu katliam ve soy kırımı zemin aramaktadır.

Çin'in İstanbul Başkonsolosluğu aracılığı ile yapmış olduğu açıklamayla Doğu Türkistanlıları terörist göstererek Türkiye kamuoyunu yanlış bilgilendirme çabaları bunun son örneğidir. bu nedenle derneğimizin girişimleriyle 25.01.2002 Cuma günü saat 13:30'da Tandoğan meydanı Ador otelinde Doğu Türkistan milli kurultayı önderliğinde Türkiye'nin çeşitli illerinde faaliyet yapmakta olan

Doğu Türkistan'la ilgili dernek ve vakıflar ayrıca TBMM'de gurubu bulunan MHP, DYP, AKP, SP den onbir milletvekili Çin hükümetine karşı cevap

mahiyetinde ortak basın toplantısı düzenlemiştir.

2. 25 Ocak 2002 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti 9.Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman DEMİREL ziyaret edilmiştir.

Sayın cumhurbaşkanımız Türk dünyası ile aziz Türkiye Cumhuriyeti arasında üstlenmiş olduğu görev Türkiye'deki ve Dünyadaki Doğu Türkistan teşkilatları ve Doğu Türkistan'daki 35 milyon kardeşimizi sevindirmiş, ümit var kılmıştır.

Bu bağlamda teşkilat başkanlarımız minnet ve şükranlarını ifade etmek için Sayın Demirel'i ziyaret etmişlerdir.

Ziyarete Sayın Demirel'e Doğu Türkistan'ın son durumu ve uluslar arası konjonktürdeki konumu ile ilgili rapor sunulmuştur ayrıca engin tecrübesinden istifade edilmiş Doğu Türkistan'la ilgili görüş ve fikirleri alınmıştır .

3. 25.01.2002 Devlet Bakanımız Sn. Reşat Doğru beyin Türk Dünyasından Sorumlu Devlet Bakanlığına atanması ile ilgili olarak derneğimiz yönetim kurulu kendisine nezaket ziyaretinde bulunularak kendisine teşkilat faaliyetlerimizin anlatıldığı ve Doğu Türkistan meselesini içeren bir rapor sunulmuştur.

4. Mısır'dan İstanbul'a aktarmalı olarak Çine gitmekte olan uçağın 30.01.2002 tarihinde Atatürk havaalanına indiği ve, Doğu Türkistanlı üç

Bayram nedeniyle derneğimizi ziyaret eden siyasi parti temsilcileri

Dernekten Haberler

Kurban Bayramı münasebetiyle derneğimizi ziyaret eden MHP İl ve İlçe Teşkilatı ile Dernek Yöneticilerimiz birarada...

kardeşimizde aynı gün saat 22:00'de Çin'e iade edilecekleri İstanbul'daki arkadaşlarımız tarafından Kayseri Derneğimize haber verilmiştir. Derneğimiz haber üzerine Ankarada'ki arkadaşlarımızı bilgilendirmiş, telefon ve faks trafiği oluşturularak gerekli mercilere milletvekilleri, ve bakanlarımıza durumun aciliyeti üç gencin Çin'e iade edilmeleri durumunda bunların hayatlarının tehlikeye girecekleri anlatılmıştır. Aynı gün akşam saatlerinde sayın Sadi Somuncuoğlu sayın

Prof.Dr.Nevzat Yalçıntaş, sayın Şeref Malkoç, sayın S.Arkan Bedük, sayın Meral Akşener, sayın Mehmet Açar, sayın Hamdi Baktır derneğimizi bizatihi telefon ile arayıp iadenin durdurulduğunu bize bildirmişlerdir. Konuya duyarlılık gösteren bütün Doğu Türkistan dostlarına en derin minnet ve şükranlarımızı sunarız. Bu olayda devletimizi yanımızda görmek bizleri ziyadesi ile memnun etmiştir.

5. 02 şubat 2002 tarihinde Pakistan'ın Ravalpindi şehrinde İlhan ve Sami isimlerindeki Uygur Türkü gençleri tutuklanmış ve kendilerinin Çin Halk Cumhuriyetine iadeleri söz konusu olduğu haberi derneğimize ulaştırılmıştır. İlgililere bu şahısların Çin'e iade edilmeleri durumunda hayatlarının tehlikeye gireceğini bildiren fakslar çekilmiştir.

1. Dış İşleri Bakanlığı
2. İç İşleri Bakanlığı
3. Devlet Bakanı Sayın Reşat DOĞRU
4. T.C. Pakistan İslamabat Büyük Elçisi
5. Pakistan Ankara Büyük Elçisi
- B.M. Ankara Temsilcisi
7. T.B.M.M İnsan Hakları Komisyon Başkanı

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde Çin Büyükelçiliği önündeki basın açıklaması

Dernekten Haberler

8 Mart Dünya Kadınlar Günü münasebetiyle Ankara Çin Büyükelçiliği önünde yapılan protesto...

8. Uluslar Arası Af Örgütü Ankara Temsilciliği

6. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü münasebetiyle Doğu Türkistan'da yaşanan insan hakları ihlalleri ve Doğu Türkistanlı kadınların uğramış oldukları zorunlu kürtaj ve insan olarak en tabii hakları olan anne olma hakkına konulan ambargoyu kınamak Doğu Türkistanlı Bin anneler hareketinin kurucusu ve münevver iş kadını Rabia KADİR'in mesnetsiz sebeplerle tutuklanarak hapse mahkum edilmesini kınamak gayesiyle T.B.M.M'de

bulunan siyasi partilerden millet vekilleri partilerin kadın kolları teşkilatları sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin de katılımıyla 8 mart Cuma günü Cuma namazını müteakip Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyük Elçiliği önünde bir protesto mitingi düzenlenmiş, Büyük Elçilik önüne siyah çelenk konulmuş, basın bülteni okunarak protesto edilmiş ve Birleşmiş Milletler Ankara Temsilciliği yetkililerine Doğu Türkistan'ın son durumu ve insan hakları ihlalleri ile ilgili bir rapor sunulmuştur.

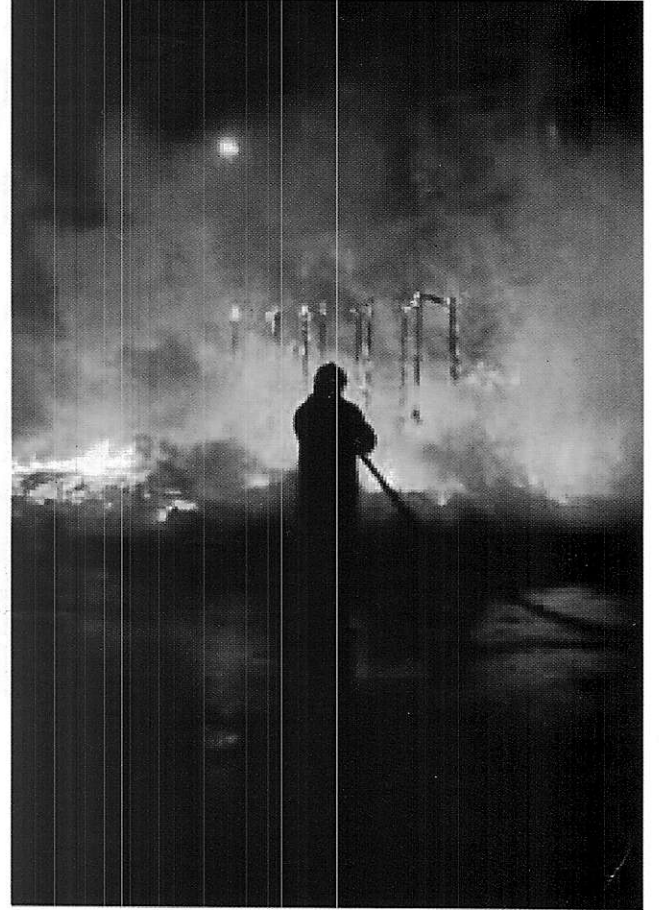
Dernek Başkanımız Ebubekir Türksoy CHP Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal'a Gök Bayrak takdim etti ve Doğu Türkistanla ilgili bilgi verdi

7. 9 Mart 2002 tarihinde Türk Ocaklarının düzenlemiş olduğu "Doğu Türkistan ve Türk Kültürü" konulu panel Denizcilik Müsteşarlığı Konferans Salonunda ASAM başkanı Prof. Dr. Ümit ÖZDAĞ, Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği Genel Başkanı Ebu Bekir TÜRKSOY, ASAM dan Dr. Erkin Ekrem ve Türk Ocaklarından Kerim Ünal beyefendiler konuşmacı olarak katılmışlardır. Demek Genel Başkanımız Ebubekir Türksoy muhaceretteki teşkilatlarımız, Kayseri teşkilatımız ve Doğu Türkistan Milli Kurultayı hakkında detaylı bilgiler aktarmıştır.

Bişkek'teki Uygur Pazarında Yangın Çıktı

12 Şubat 2002 tarihinde akşam saat 7 civarında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek şehrinde Tur Baza diye adlandırılan Uygur tüccarlarının pazarında bilinmeyen bir nedenle yangın çıktı. Pazardaki malların çoğunluğu kolay alev alan naylon kumaşlar olması, üstelik Kırgızistan itfayesinin yeteince çaba göstermemesinden dolayı, yangın bütün gece devam etti. Pazarda 200 den fazla dükkan ve dükkanda bulunan mal kül oldu. Bir buçuk milyon dolar civarında zarar olduğu tahmin edilmekte. Dükkandaki kumaşların yanı sıra çok miktarda nakit para, tüccarların pasaportları, takım elbiseleri ve günlük yaşam malzemeleri tamamen yanıp kül olmuştur. Tüccarları en fazla üzen olay şu ki, Pazar yangın içinde kalmış ve Uygur tüccarları şaşkın bir şekilde olanları seyrederken, bir gurup Kırgız henüz yanmamış olan malları ve paraları yağmalamaya başlamış. Bu olaylar sırasında güvenlik güçlerinin müdahale etmemesi dikkat çekmiştir.

Soyguna uğrayan ve adına açıklamak istemeyen bir tüccarın anlattığına göre, yangın başladıktan bir saat sonra pazara gelen Kırgız soygunculardan ikisi bıçak çekerek tehdit yoluyla 14 bin dolar parasını almış. Pek çok Uygur da aynı şekilde soyulmuşlar. Daha sonra soyguncular daha yanmamış birkaç dükkana saldırıp dükkan sahiplerini tehdit ederek, mallarına el koymuşlar. İnsanı en çok üzen olay polis kuvvetlerinin hırsızlara göz yumarak onlarla işbirliği yapmış olması, bu Pazar da bundan önce üç yangın daha çıkmış, fakat Kırgızistan Hükümeti ve Çin Hükümeti olayın gerçek sorumlularını araştırmak yerine suç, Uygurların üzerine atmışlardır. Bu sefer ki yangın pazardaki tüccarların camiye akşam namazını kılmaya, gittikleri sırada pazarın birkaç yerinde birden başlamış. Çok sayıda tüccara göre "bu hiç tesadüfen meydana gelmiş bir yangın değildir." Belki de pazarı tamamen ateşe verip Uygurları Bişkek'ten kovmayı maksat kılan bir oyun olarak nitelendirilmektedir. Daha önceki yangınlarda maksadına ulaşamayan kişiler, Uygur Türklerinin sahipsiz ve vatansız olduğunu bilerek, bu kompoyu uyguladıkları ihtimali kuvvetlidir. Bu Pazar 1993 yılında kurulmuş olup, Orta Asya'daki

en büyük toptan kumaş pazarıydı. Gerçi 1996 yılında sonra geçmiş senelerdeki canlılığını yitirmiş olsada, yine de Kırgızistan'daki toptan kumaş toptan kumaş dağıtan esas Pazar sayılırdı. Pazar da 200'den fazla dükkan bulunuyordu ve orada 500'den fazla Doğu Türkistan'dan gelen Uygur Türk'ü ticaret yapıyordu.

Pazar kurulduğundan bu yana 10 senelik zaman zarfında Kırgızistan ekonomisine büyük katkılar sağlamış olmasına rağmen, buradaki Uygur tüccarlarının can ve mal güvenliği bir türlü sağlanmamıştır. Bu olay, Kırgızistan'daki on binlerce Uygur'u üzüntüye boğmuştur. Olaylardan sonra;

1) Tekstil pazarı Çinlilerin eline geçti.
2) Hem de Uygurların ticaret yapması engellendi.

3) Her fırsatta Uygurları terörist olarak gösteren Çin yangında pasaportları yanan Uygurları daha rahat bir şekil de isteme imkanı buldu.

Doğu Türkistan Haber Bülteni
Doğu Türkistan Enformasyon Merkezi tarafından yayınlanmaktadır.

No: 02

Cuma, 28 Şubat 2002

Çin Hükümeti Tursuncan Emet Olayını Bahane Ederek Din Üzerine Uyguladığı Siyasi Baskıyı; Edebiyat, Sanat ve Eğitime Doğru Genişletmekte

Doğu Türkistan Enformasyon Merkezi (ETIC) muhabiri Bugda'nın 21 ocak tarihli haberi
Doğu Türkistan'ın başkenti Urumçi'de 1 ocak 2002 tarihinde düzenlenen şiir okuma gecesinde Tursuncan EMET'in okuduğu şiiri bahane eden Çin hükümeti dine olan siyasi baskısını, edebiyat, sanat ve eğitime doğru genişletti. Yılbaşı günü düzenlenen bu sanat gecesinden hemen sonra, Komünist Çin hükümeti üst düzey kurulu toplandı. Bu toplantıda Şincan Uygur Bölgesi reisi Ablet Abdurreşit konuşmasında, şiir okuma gecesinde Tursuncan EMET'in okuduğu şiiri dile getirerek, adı geçen şiirde gizliden gizliye bölücülüğün savunulduğu, etkisinin çok kötü olduğunu, bu nedenle bölücülüğe karşı ciddi önlemler alınması ve ideolojik bir eğitim kampanyasının başlaması gerektiğini söyledi.

Ablet Abdurreşit konuşmasında ayrıca, medyaya ehemmiyet vermek, terör örgütlerinin ve bölücülerin radyo, kitap, dergi, kültür, sanat ve İnternet gibi iletişim araçlarından faydalanarak bölge halkı üzerindeki etkilerini önlemek, bu tür yayınları kesinlikle yok etmek ve halk arasında bölücülüğe karşı çalışmalarını güçlendirmek gerektiğini söyledi. Bu toplantıda ve devam eden toplantılar sonucunda, Komünist Çin hükümeti, Doğu Türkistan'daki söz ve yayın özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaları arttırdı.

Örneğin, Şincan gazetesinin 1 Ocak sayısında yer alan habere göre, Komünist Çin hükümeti Şincan bölgesi sekreteri Wang Liqian ve bölge reisi Ablet Abdurreşit'in başkanlığında gerçekleşen toplantılarda, bölücülüğe karşı yapılacak olan eğitim kampanyasının stratejisi düzenlendi. Wang Liqian konuşmasında bölücülerin görsel ve basılı yayın, internet ve edebiyat ile toplumun beynini yıkama faaliyetini hızlandırdığını, bu bu güçlerin baştan beri okulları merkez olarak kullandıklarını, uluslar arası terör güçlerine karşı mücadele hareketinin daha da güçlendirilmesi, üç güce karşı mücadelenin sarsılmadan devam etmesi gerektiğini, senelerden beri bu çalışmaların devam etmesine rağmen, bu yoldaki çalışmaların bundan sonra daha da arttırılması gerektiğini söyledi.

Başlatılan yeni eğitim faaliyetlerine, herkesin katılmak zorunda olduğu, özellikle üniversite öğretim görevlilerinin, üniversite çalışanlarının, üst düzey yöneticilerin bu kampanya kapsamına kararı alındı. Yayın, internet, kültür, sanat, eğlence merkezlerinde çalışan ve ticaret yapan herkesin bu ideolojik eğitimi alması zorunlu bir hale getirilmesi kararlaştırıldı. 31 Ocak, 1-2 Şubat tarihlerinde yayınlanan Şincang gazetesinde bölücülere karşı mücadelenin her sahada şartsız ve durmaksızın devam edileceği yönünde haberler yer aldı.

EASTERN TURKISTAN INFORMATION CENTER
President: Abdulcelil KARAKAŞ
Lindwurm str 99, 80337 Munich, GERMANY
Tel: 0049 89 513 99 024 Fax: 0049 89 513 99 398
<http://www.uygur.org> • E-mail: etic@uygur.com

UYĞAN

*Ey fakir Uygur! Uyan uykun yeter.
Sende mal yok, şimdi gitse can gider.*

*Kalk, dedim başını kaldır...Uykunu aç!
Rakibin başını kes, kanını saç!*

*Bu ölümden kendini kurtaramazsın.
Ah..! senin halin hater, halin hater (1)*

*Göz açıp etrafına iyice bakmazsan.
Ölürsün armanda (2) bir gün, yok ilaç!*

Abdülhalik Uygur

Prof. Dr. Sultan Mahmut KAŞGARLI

Bu mısralar Abdülhalik Uygur'un 1921 yılında eski Uygur Medeniyet merkezlerinden biri olan Turfan şehrinde yazdığı "Uyan" şiirinden birkaç beyittir. Bu şiir mısraları, İstikbali ve tarihin takdiri karşısında kaygılanan vatanperver bir şairin yürekli sesini ifadelendirmektedir.

Uygur Türkleri, tarihin çeşitli devirlerinde aziz vatanın altın beşiğinde çağın şuurunu öz benliğinde hisseden devlet adamları; milletini, vatanını hakkıyla seven kahraman mücahitler; ünlü şair ve yazarlar yetiştirmiştir. Böyle munevverlerden biride Aqbdulhalik Uygur'dur. Kahraman, İnkılapçı ve İktidarlı şairimiz.1896 yılında Doğu Türkistan'ın Turfan şehrinde ikamet eden kültürlü bir tüccar ailesi içinde dünyaya geldi. Şair Abdul Halik mezun olduktan sonra babası tarafından Karaşehirde ki Moğal Okuluna verildi. Bu okulda Moğolcayı mükemmel bir şekilde öğrendi.

Şairin babası ilim ve irfan kıymetini bilen ağah(uyanık) bir insan idi. Ticaret işleriyle uğraşıyordu. Ticari münasebetlerini sadece Doğu Türkistan'ın vilayet ve şehirlerinde sürdürmekte kalmıyor Batı Türkistan ve Doğu Avrupa'nın şehirlerine kadar uzanıyordu. Abdurrahman Bey bir defa zeki oğlu Abdülhalik'i beraberinde götürmüştü. Şair bu seyahatlerinden birinde Batı Türkistan'ın Şemey şehrinde bir yıldan fazla kalıp Rus dilini öğrenmiştir. Abdülhalik babasının geniş maddi imkanları sayesinde Arapçayı, Farsçayı, Çinceyi, Rusça ve Moğolcayı iyice ilerletmiş; bunun yanında asrın modern ilimlerini takip edebilecek bilgiye sahip olmuştu.

Babası ile beraber Çin'i ve yabancı ülkeleri bir çok kere dolaşması şaire içtimai gelişmelerin çeşitli seviyelere ve çeşitli siyasi rejimler altında yaşayan

milletler ile yakından tanışma imkanı verdi. Bu seyahatler neticesinde Doğu Türkistan halkının aynı asırdaki siyasi yerini ve içtima durumunu bütün ayrıntılarıyla tahlil etti. Öz vatanın siyasi, iktisadi ve medeni durumunu gezip gördüğü gelişmeye başlamış yabancı milletlerin durumu ile kıyaslayarak derin üzüntü duydu. Şair, Çin istibdadının zulmü yerli harap olan vatanına ve cehalet içinde yüzen ve geri kalmış milletlerin haline acıdı. Bu durum şairde kurtuluş ve demokrasi gayelerinin doğuşuna sebep oldu. Bu gayeler onu vatanını istiklali ve milletin hürriyeti için mücadele yoluna sürükledi. Şairin şiir anlayışı bu gayeler etrafında vücut oldu. Artık bundan sonra aziz vatanın ve milletin devrin ilerlemelerinin çok gerisinde kaldığını bu durumu değiştirmek için mücadele yapmak gerektiğini konu alan şiirler yazdı.

"Gazap ve Zar" şiirinde:

Uyanıp gitti cihan, mağrip ile meşrik tamam
Ben hala süt uykusunda rüya görüp yatmaktayım

Bakalar göte uçup, suda yüzüp gitti uzak
Ben misal yalın ayak basıp diken koşmaktayım.

İlim-fenden yok habir bastı gaflet, tehlike
Halimiz kuldan kötü, nasıl tahammül edecem.

Zulmün okyanusunda bulamadım bir tek ada
Dağ gibi içinde Hakka ben "Ah!..." diyecem

Devir azap dolu, Uygur bunu sen iyice uk!
Canın avucuna alıp, çık, bundan başka çare yok

Şehir adaletsizlik ve zulüm menbainın zalim Çin makamları ve yerli işbirlikçileri olduğunu "Yecüci-

Mecüci" başlıklı şiirinde hakkaniyetle söyledi.

Yurdumuz Türkistan
Uygur idi ahali
Bulunmadığı gafletten
Uyanmanın amali

Hiç duymadık bu işi
Geçirdik hem yaz hem kışı
General olup Yang-zıng-şing
Başlattı el kırışı

Var idi Kadı Molla
Üsünde ton ve sella
Emrini tutmak vacip
Deyip çıkardı fetva

Yang'ın hayali başka
Usta idi talaşka
Usta idi el ara
Türlü kavga başlaşga

Yang'a bu hoş geldi
Geldiğinde zep geldi
Kurt, kuzu bulmuş gibi
Bütün bütün yep geldi

Şairin, şiir yazma faaliyetleri ile meşgul olduğu yıllar, 20. yüzyılın 10. ila 30. yılları arası olup, bu devrede militarist Yan-zıng-şing Doğu Türkistan'da, Çin genel valisi idi. Yan-zıng-şing hükümeti görünüşte merkeze bağlı, gerçekte kendi müstakil siyasetine dayalı bir siyaset takip ediyordu. Mançu İmparatorluğu, Doğu Türkistan'ı tahakkümü altına aldığı devrelerde, İmparatorluğun milli siyasetine olan yerli halkı köleleştirme politikasını Yang-zıng-şing hükümeti de devam ettirdi.

Militarist Yang, vahşi, kara yürekli ve en mühimi kurnaz bir siyasetçi idi; Doğu Türkistan'daki Türk boyları ve diğer etnik gruplar arasında zıddiyet ve kargaşa yaratarak hatta insanları tek tek insanları birbirine düşürerek kalabalık bir nüfusu kolayca kontrol etme siyaseti güddü. Böylece milletler ile milletler, boylar ile boylar, kabileler ile kabileler, şehir ile şehirler, yurtlar ile yurtlar ve köyler ile köyler arasında maksatlı olarak çıkarılan kavgalar bu bölgelerde yaşayan insanların bütün dikkatlerinin kendi aralarında anlaşmazlıklara, öç almalara sebep oldu. Hal böyle olunca da Yang-zıng-şing, çok az bir askeri kuvvetle bölgenin tamamını uzun yıllar

zahmetsizce idare etti. Milli zulüm siyasetini açıkça devam ettirip Doğu Türkistan Türklerinin siyasi, askeri ve kültür sahasında işlerine katılmalarını yasakladı... müstemlekecilik siyasetine karşı olanları acımasızca cezalandırdı. İktisaden halkı soyup soğana çevirdi.

Militarist Yang-zıng-şing, bütün bunları yaparken Doğu Türkistan halkını ayrı devirlerdeki siyasi ve medeni gelişmelerden çok uzak kalmasından istifade etmişti. Aslında bölgedeki Türk nüfusunu orta çağ cehaleti için de bırakmak, gaflet uykusundan tutmak, uyanış ve silkiniş ihtimallerinin önüne geçmek Yang-zıng-şing hükümetinin siyasi politikasını esası idi.

Şair Abdülhalik Uygur'un yaşadığı devir ve içtimai şartlar aşağı yukarı böyleydi. Gördükleri, duydukları: şairin hassas yüreğinde derin izler bırakmıştı. Artık, onun için sanat, milli bir vazifeyi yerine getirirken kullandığı mukaddes bir vasıtaydı. Benzeri olmayan Çin zulmü altında vatani ve milleti, şiirinde bütün gerçekliği ile yer aldı. Şiirlerinde, mizacından akseden coşkun heyecanı ile halkı uyandırmaya, hürriyet ve gelişme için mücadele etmeye çağırırdı.

1920 yılında Turfan'da yazdığı "İstemez" başlıklı şiirinde:

"Ey nigar!.. hicrinde gönlün başkasını istemez
Ben hitab etsem vatana dinlemeyi istemez

Esirlerin evladından kullakta kimse kalmadı
Uygur evladı bunu hiç, hissetmeyi istemez

Başkaları gök denizde uçtu yüzdü, eyleyip
Bize gelse bir eşek binmeyi istemez

Milletim düştü azaba dayanır mı gönül nasıl?
Ah çekip ağlar heman, davranmayı istemez
Demmişti.

1921 Yılında Yazdığı "Uyan" isimli şiirinde:
Sanki, bir cansız gibidir bu tenin
Bu sebepten yoktur ölümden gamım
Çağırısam, kımıldamadan yatıyorsun
Uyanmadan ölür müsün, şu peting

Acıyor gönlüm sana ey Uygurum
Yoldaşım hem, kardaşım bir tutkunum
Acıyarak haline uyandırsam ben seni
Duymuyorsun, sendeki bu ne durum

Gözünü açıp her yana bak
Öz ikbalin hakkında, düşün uzak
Gitse elden bu ganimet fırsatı
Gelecekte işlerin olur Çatak

Diye aziz milletini uyandırmaya çağırdı.
1930 yılında, "Körünge tag uzak emes" başlığı
ile kaleme aldığı şiirinde kendi kendisine seslenerek:

"Can ölüm elinde kaldı, gözlerinden yandı ot.
Ölmesem gazi, eğer ölsem şehitlerden hesab.

Abdülhalik oku meydan "ya ölüm veya kalım"
ikisinden birini seçmek her cana olsun, şu hitap"
deyip şahsında bütün milleti, zulüme karşı
mücadeleye çağırdı. 1921'de yazdığı "Zulme Karşı"
şiirinde:

Uygur açıp gözünü
Tanıtıp koy özünü
Ne zaman olsa ölüm
Cesur söyle sözünü"

Mısrasıyla çağrısını daha kuvvetli haykırışlarla
tekrarladı.

Anne ve babası, aslında şiiri ticarete
muvaffakiyet kazansın diye modern mekteplerde
okutmuşlardı. Şair de bu imkanlardan fazlasıyla
istifade etmiş, kültürlü ve uyanık bir genç olarak
yetişmişti. Zamanı gelince de vatanını ve halkını
zulümden kurtarmak için ticareti bir tarafa bırakıp,
milli mücadele işi için harekete geçti. Artık devamlı
okuyor ve yazıyordu....

Şairin dini mektepte beraber tahsil gördüğü,
çocukluk arkadaşı Emin Hacı Molla şöyle bir hadiseyi
zikretmişti:

Bir gün Abdülhalik Uygur, çalışma odasından
avluya çıktığında, annesi Niyazhan oturduğu sedirden
şöyle seslenmişti: "istirahat etmek için çıktın oğlum?...
bütün gün odada oturuyorsun, sıkılmıyor musun?
Odada kapanıp kalacağına ticari işlerle meşgul olsan
daha iyi olmaz mı? Bizde para dersin para var, mal
dersin mal var. Pazarda büyük dükkan açalım, evde
oturacağına dükkanda otur" demiş. Şair, annesinin
sözünü dinledikten sonra tebessüm ederek, içeri
girmiş ve içerden aldığı vazoyu gösterip, " Ana, bu
vazoyu at arabasının tekeri için kullanılan yağ konsa
olur mu?" deyince annesi biraz şaşkın biraz hayran;
"Hay Allah!... bununla neyi anlatmak istiyorsun
oğlum, bu vazo ise içine nasıl tekerlek yağı konulur"

demiş. Şair de annesine " Sana dükkan açalım,
ticaret yap!" demeniz buna benzer bir iştir, diyerek
izahatta bulunmuş. Annesi bu sözleri dinledikten
sonra kanaat getirip "Tövbe ettim oğul, sizin
yapmakta olduğunuz iş, dükkan işinden daha yararlı
ve mühim ise onu yapın" demiş.

20. yüzyılın sonralarında Doğu Türkistan'da
hakimiyet militarist Yang-zıng-şing elinden yine
militarist olan Cing-şo-rın'a geçti. Cing-şo-rın, Yang-
zıng-şing hakimiyeti siyasi darbe yoluyla eline
geçmişti. Cing hakimiyetinin başlamasıyla, halk
üzerindeki zulüm hadden aştı. Adaletsiz, şovenizm
milli siyaseti, halkın tepkisine sebep oldu. Doğu
Türkistan'ın Kumul vilayetinde Cing-şo-rın,
hakimiyetine karşı halk ayaklanması patlak verdi.
Bu inkılabın birinci perdesi, bu Çinli subayın, çiftçilikle
geçinen Uygur ailesinin kızı ile zorla evlenmek
istememesinden sonra açıldı. Kumul ayaklanması
neticesinde vilayetin kontrolü, Hocam Niyazi Hacı
başkanlığındaki Türklerin eline geçti. Ayaklanmayı
bastırmak için, Cing-şo-rın hükümeti, Akruslardan
kurulmuş olan paralı orduda dahil olmak üzere
modern silahlarla donatılmış çok sayıda asker
göndermişti. Buna rağmen bu ordu. Kumul
inkılabın tarafından mağlup edildi. Kumul
inkılabının etkisiyle Turfan vilayetinde de halk
ayaklanmaya başladı. Kısa zaman içinde şehirden
köylere doğru kademe kademe yayılıyordu. Böyle
bir fırsatı değerlendirmenin ehemmiyetini anlayan
Abdülhalik Uygur, var gücüyle inkılabı örgütleme
faaaaliyetine geçti. 1931 yılının sonlarında,
Muhammed Ali Hacı, Abdurrahman Kari , Tömür
Cisa Hacı gibi cesaretli ve bilgili insanlardan oluşan
17 kişilik inkılab heyeti teşekkül ettirdi. Bu heyet
önderliğinde Turfan halkını silahlı ayaklanmaya
hazırladı. Bir taraftan da kahramanlık şiirleri yazarak
halkı ayaklanmaya çağırdı.

"GÖNÜL İSTEĞİ" şiirinden bu açıkça ortaya
çıkmaktadır.

Kıvranıp ağladı ey-yurt zalimin çok zulmünden
Kahraman, cesur yiğitler kurtarır imkan ile

Gece gündüz uyku yok vicdan azabı sayısız
Arzumuz halkı uyandırmak tanda bir çukan ile

Hem siyaset korkusu gönlümü yormaz hiç benim
Her zaman adem yenilmez kılsa cenk kavan ile

Her sıkıntı çektiğimde kalemdir sazım benim
Söyleyin siz, iş bu hayat eşit değil mi han ile

Abdülhalik, doğru yoldan dönme başın gitse de
Milletini kıl gamdan halas, boyayıp kılıcı kan ile

"GÖNÜL İSTEĞİ" şiirinden,

Abdülhalik, gecesini gündüzüne katarak çalışıyor,
en tehlikeli vazifelere dahi cesaret ile göğüslüyordu.
İşte tam bu sıralarda, Cing-şo-rın'ın Kumul inkılabını
bastırmak için gönderdiği ordu savaşta mağlup olup,
Doğu Türkistan'ın başkentine çekilirken Turfan'da
konaklamıştı. Ordu Turfan'a girerken Yalkuntag'da
yerli halkın silahlı hücumu ile karşı karşıya kalmış,
bir hayli zayıf vermişti. Turfan'ın içinde de rahat
bırakılmadılar. Cing-şo-rın'ın ordusu şehirde, ancak
iki hafta kalabildi.

Fakat bu süre içinde olanlar olmuş, Ruzi Molla
adındaki hain, 17 kişilik inkılap azasının listesini
işgal ordusu komutanı Şin-si-sey'e ihbar etmişti. Bu
vakıyadan haber olan Şair Abdülhalik'in dostları,
akrabaları onu başka yere götürmek ü

Üzere zorla ata bindirmek istediler. Bütün
ısrarlara rağmen "ne olursa olsun kalacağım" diyerek
kaçmayı reddetti. Abdülhalik başkanlığındaki hey'et
haber alınmasından kısa süre sonra tutuklandı. Şing-
si-sey tutukladığı merkez komuta azalarından 17'ini
de Turfan- Yenişehir meydanında direklere bağlayıp,
kafalarını kılıç ile keserek öldürdü.

Halen hayatta olan ve bu katliamı gören,
şahısların ifadelerine göre, öldürülmeden önce Şair
Abdülhalik Uygur'un halinde kat'iyen korku ve vehim
alametleri görülmemiş. Aksine bütün vakarı ile,
yoluna baş koyduğu davayı Uygurca ve Çince
tekrarlamış. Şin-si-sey'in askeri katliamdan sonra
direğe bağlı bulunan cesetlerden birinin göğsünü
yarıp yüreğini çıkarmış....

Bu hadise 1932 yılının Mart ayında meydana
gelmiştir. Şair "Görünen Tag Irak Değil" şiirinde
yazdığı gibi şehitler kafilesine karışmıştır:

Can ölüm havfında kaldı, gözlerinden yandı ot
Ölmesem gazi, eğer ölsün şehitlerden hisab

Akı ak, karası kara asla ak olmaz kara
Altın ayrılın bakırdan güçlü yanıp ota çidap

Abdülhalik Uygur, kuvvetli ateşler karşısında
iradesine hakim, vatanına, milletine sadık gibi bir
yiğit idi. O, öz vatanın ve halkının gördüğü zulüm
ve azaba karşı "ya ölüm, ya kalım" diye meydana
çıkışmış, aslan yürekli bir er idi.

Bu yolda şehit oldu. Silahlı ayaklanmayı
başlatarak esaretten kurtuluş yolunu açtı. Fakat
neticelerini görmeden gonca gülü hazan olup yüce
bir istek ile bu alemde göçtü.

Abdülhalik başkanlığındaki inkılap azalarının
katledilmesinden hemen sonra Kumul inkılapçıların
milli ordusu Turfan'a yetişti. Turfan halkı hain Ruzi
Molla ile beraber de diğerlerinin de
cezalandırılmalarını istedi. Milli ordu iki hain hakkında
karar çıkararak tutuklattı. Sonra da halkın da
karar çıkararak tutuklattı. Sonrada halkın gözü
önünde kurşunlayarak cezalarını verdi.

Şair Abdülhalik, milletinin çilesini, ızdırabını
kalemiyle dile getirmiş; halkı uyandırmak yolunda
şahsiyeti ile olduğu kadar şiirleriyle de etkili olmuştur.
Bu şiirler halk içinde ağızdan ağıza dolaşarak büyük
şöhret kazanmıştır.

Şiirleri, güçlü duyuş ve düşünceleriyle, derin ve
manalı olmasıyla hepsinden önemlisi bedii (estetik)
güzellik taşımasıyla diğer şairlerinkinden farklıdır.

Sanat ve şiir cihetiyle halk içinde neticelerini
nazar-ı dikkate aldığımızda, şair, yeni Uygur
edebiyatının temelini atanlardan biridir.

Abdülhalik Uygur'un hayatının son yıllarında
Rus yazarı L.Tolstoy'un Anna Karanina adındaki
romanını Rus dilinden Uygurca'ya tercüme ettiği,
Turfan'da modern neşriyatçılık işlerini yoluna koymak
için gayret ettiği bilinmektedir.

Korkmaz inkılapçı, halk kahramanı, kudretli
halk şairi Abdülhalik Uygur, vatanının ve milletinin
münevver bir evladı sıfatıyla tarih sayfalarında yer
almaya münasip bir şahsiyettir. Onun cesareti,
kahramanlığı Doğu Türkistan halkının zulme karşı,
istiklal ve hürriyet için yürüttüğü mücadele tarihin
altın sayfalarına yazılarak ebedileşecektir.

Doğu Türkistan halkı bu vatanperver ve öz
evladını ebediyen unutmayacaktır.

Not : Doğu Türkistan'ı idare eden Çin genel
valilerinden Yang-zıng-şing 1911-1928 yılları, Cing-
şo-rın 1928-1933 yılları, Şing-si-sey 1933-1944
yılları arasında hükümdarlığını sürdürmüştür.

1. DÜNYA SAVAŞI GAZİSİ BORLU HÜSEYİN ATAMAN'IN HATIRALARINDA UYGUR TÜRKLERİ

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Eski Kayseri Vakıflar Bölge Müdürü

1914 yılında Osmanlı İmparatorluğu Almanların yanında, İngiltere, Fransa ve Ruslara karşı I.Dünya harbine girmiş katıldığı tarafın galip gelmesiyle kayıplarını telafi edeceğini ve düşmanlarına büyük bir ders verip intikamını alacağını ve son dönem idarecilerinin ideali olan Dünya Türk Birliğini gerçekleştireceğini hayal etmişim. Ancak bu ulus hayal gerçekleşmediği gibi elde kalan mevcut Osmanlı toprakları da kaybedilmiş. 1914-1918 yılları arasında tek başına dört yıl, dört cephede sürdürdüğü bu büyük kıyamette bir milyon civarında evladını karlara ve çöllere gömmüş veya sakat bırakmıştır. Sadece Çanakkale'de 250 Bin Mehmetçik'i şehit vermiştir.

Bu büyük hengame esnasında İstanbul'daki Medrese Mektep Talebeleri de kısa eğitim neticesi yedek Subay olarak orduya alınıp cepheye sevk edilmişlerdir. Bunlardan Niğde'nin Bor ilçesinde olan Halil Ataman da bu şekilde 1915 yılında İstanbul Medrese öğrencisi iken orduya alınmış ve derhal Ruslara karşı Erzurum cephesine gönderilmiştir. Tabi bu gönderme o dönemde karlar üzerinde çok zaman yürüyerek yapıyordu. Bu cephede yine karlar, soğuk, açlık ve hastalıklarla tam teçhizatlı Ruslara karşı koymaya çalışan Subay ve askerlerimiz neticede köyleri, şehirleri düşman çizmesi altına terk ederek geri çekilmek zorunda kalmışlar. Anadolu'nun fidan gibi evlatlarının şahadetleriyle binlerce kişilik ceset dağları oluşturmuşlardır. Bu felaket arasında yapılabilecek bir şey kalmayınca neticede Ruslara esir düşmüşlerdir. Yedek Subay Halil Efendide bu esirler arasında idi. Ruslar bu esirleri eksi 30-40'lar da seyreden soğukta, trenlerle Sibiryaya buzluğuna nakledip oraya hapsetmişlerdir. Burada binden fazla Türk Subayları ve çok daha fazla erler ve başka milletlerin subay ve erleri 5 yıl açlıkla tokluk arasında, ölmeyecek kadar gıda verilerek soğukta bekletilmişlerdir. Bu arada 1917'de Rusyada komünist ihtilali olmuş, fakat değişen bir şey olmamıştır. Nihayet 1920 yılında Ruslar esirleri tekrar trene bindirip kışta kıyamette bu defa ta Japon denizi yakınındaki Japon

işgalindeki Vladivostok şehrine getirip İngilizlerin muhalefetine rağmen, Türkiye'ye teslim edilmek üzere Japonlara teslim etmişlerdir. Buradan da bir yıla yakın bir sürede demirden bir manzara gibi küçük bir gemi ile cehennem sığacı içinde, Japonlar binden fazla esir Türk subayını Ege denizine kadar getirmişler buradan da Türkleri bu defa Yunanlılara kaptırmışlardır. Bu sırada Anadolu da Türklerin ölüm kalım savaşı olan Yunanlılara karşı Mustafa Kemal Paşa komutasında Kurtuluş mücadelesi veriyordu. Esirler Yunanistan'da bekletilmişler sonra Nalya'nın ıssız ve berbat bir adasına çıkarılmışlar, oradan da bin bir müşkülata altı sene sonra Türkiye'ye dönebilmişlerdi.

Halil Ataman 1920 yılında Vladivosvok 'a gelirler ve bu şehirde Çindeki Türklerle karşılaşmış ve onlar hakkında bilgiler vermiştir. Verdiği bilgiler şöyledir.

"25 Mart 1920 kuşluk vakti Mançurya şehir istasyonuna geldik bu yer çok eski bir Türk yurdu ve Türk şehri, kasabanın yarısı Türk imiş. Gördüğümüz insanlardan belli, yüzlerinde bir asalet var. Hayret edilecek bir yanları daha var, hem yüz görünüşleri hem de konuşmaları dilleri hemen hemen bizim tıpkımız. Burada ticaret hep Çinlilerin elinde ve pek gaddarlar. Dünya Yahudileri onlara çırak bile olamaz."

"Mançurya kasabasından 550 km doğuda Cengiz Han adında bir kasabaya, buradan da Anda şehrine geldik. Bu şehirde hayli Müslüman varmış. Ömer adında bir Müslüman ile görüştüm. Müslüman bir Çin subayı vagonumuza geldi. Çin subayı şöyle anlattı. "Çin'de Müslümanlar doğru dürüst iyi ahlaklı ve çok temiz oldukları için, Çinliler dahi Müslümanların şayan-ı itimat ve kendilerine mal ve can inanılır kimseler olduklarını kendi aralarında çekinmeden söylerler. Bende derim ki Müslüman demek şayan-ı itimat, her şey inanılır ve kendisine güvenilir insan demektir. Hükümette yüksek memuriyetlerin çoğu Türk asıllı memurların elinde" dedi. Daha sonrada müslümanların camilerinden,

mekteplerinden ve cemaat teşkilatlarından uzun uzadıya gurur duyarak bahsetti. Bu tanışma ve konuşma bizi çok sevindirdi."

Daha sonra Harbin şehrine geldik. Burada Türk-Tatar Cemaat-ı İslamiyesi bir hayli kabarık sürette bize yardım da bulundu. Bu gün akşama kadar Harbin'de dolaştık. Bazı Müslümanlarla konuştuk. Akşamleyin Türk-Tatar köylerinden Zakir Bey (Maarif müdürü), Nurullah Bey (Kırgızistan reisi), isimlerini öğrenemediğim bir iki efendi daha ve İnyetullah Beyler bizleri ziyaret ettiler ve ertesi günü bizi evlerine yemeğe davet ettiler. Konuşmalarımız Türklük hakkında ve Türklerin yarınları ve bir çok değişik mevzular üzerinde devam etti. Çok samimi olarak ayrıldık, çok candan ve öpüşerek oldu ayrılmamız."

Nihayet Halil Ataman ve arkadaşları Viladivostok'a gelip orada vatana dönmek üzere beklemeye başlıyorlar. Bu arada 18 Haziran 1920 tarihli günde ramazanı idrak ediyor ve o gün sabah camiye gidiyor. Hoca hutbeyi buradaki Müslümanların anlayacağı şekilde irad ediyor.

25 Haziran 1920 günü para kazanmak için bulunduğu fırın işinde çalışırken bir adamla tanışıyor. Adamcağız Halil Atamana Rusça hangi milletten olduğunu soruyor. Türk olduğunu söylüyor. "Müslümansınız değil mi?" diyor. Halil

Atamanda "evet" deyince ellerini sıkıp, gözlerinden öpmek istiyor. "Bende Türk'üm ve Müslümanım, adım Cemalettindir. Çindenim" diyor.

"Sizi tanımış olmaktan çok sevinçliyim" diyor.

Bu arada adamcağızın gözleri bulutlanmış, çingı çingı olmuş neredeyse ağlama durumuna gelmiş. Fırında bekleyenler olduğundan "sonra

geleceğim" diyerek ayrılıyor. Halil Ataman bundan sonra olanları şöyle anlatıyor.

"Daha sonraları dediği gibi geldi. Ahbaplaştık oturduk, konuştuk. Öyle ki adam Türklüğe ve Türk için canını verecek, onun uğrunda can verecek. Onun anlattığına göre Çin Türkistan'ında herkes göğsünde Türk bayrağı ve Türk rozeti taşır ve Türklük için canını istediğinde tereddüdsüz vermeye her zaman hazır. Hilal-i Ahmer'e (Kızılay) yardım ettiklerini de sözlerine ekliyordu. Çok temiz ve kültürlü bir zat idi."

Nihayet 22 Şubat 1921'de Japon gemisi ile Viladivostok limanında 1031 esir Türk subayı kafilesi yola çıkıyor. Gemide ay yıldızlı Türk bayrağı asılı şehirde bulunan Türk-Tatar Müslümanlarının hepsi kadın, kız, erkek demeden rihtımı doldurmuşlar, "Anavatana, Özvatanı selam götürün" diye bağırsan Türk-Tatar Müslüman kardeşlerin gözlerinden yaşlar akıyordu. Başta Müftü Bahaddin Efendi olmak üzere bütün İslamlar bir ağızdan tekbirler getiriyorlardı. Ta kudsiyete ulaştırmak için eller ve gözler semada, uluhiyete selametimiz için niyazda bulunuyorlardı. Öbür taraftan hazırlanmış bando milli marşımızı çalıyordu. Bir taraftan da bağırsanların "İttihat-ı İslam yaşasın, İttihat-ı İslam yaşasın" avazları asumana tırmanıyor ve ortalığı dolduruyordu. "Bizler ise sevinç gözyaşlarımızı tutamamıştık, sanki dere gibi akıyorlardı." diye yazıyor rahmetli Halil Ataman. Vapur hareket ediyor "selamet, selamet" sesleri artık uzaklarda kalıyor ve zor işitiliyordu.

İşte gazi Halil Ataman o tarihte uzakdoğudaki Türkleri böyle anlatıyor.

Hepsine Allah'tan Rahmet....!

TÜRKİYEM

Mazlum Tanrı Dağından,
Mağdur Kaşgar bağından,
İpek yolu ağzından,
Selam sana Türkiyem.

Tarım havzası sara,
Gulca'nın gönlünde yara,
Niçin bahtımız kara,
Bilamedim Türkiyem.

Anayurdum virane,
Kardeşler garibane,
Niçin düştük bu hale,
Söyle bana Türkiyem.

Etrafana iyi bakıp,
İlim meşalisi yakıp,
Kim dostundur, kim rakip,
İyi düşün Türkiyem.

Her zaman bağırsam,
Ses gelmez yalvarırsam,
Can gelmez bayılırsam,
Yine sen gel Türkiyem.

Halime ağlarmısın?
Sığınsam sağlarmısın?
Sen de el bağlarmısın?
Seviyorum Türkiyem.

İtme düşmene yarı,
Hazır onların darı
Mazluma kimin karı,
Sen bırakma Türkiyem.

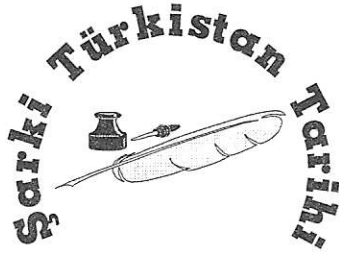
Yürekler kebab oldu,
Gönül hasretle doldu.
İşkence dehşet oldu,
Acıyorum Türkiyem.

Sen sormazsan halimiz,
Ne olur vebalimiz.
Kimler asar lalımız,
Düşün, düşün Türkiyem.

Koşarak geldim sana,
Kucağını aç bana,
Yar olsun sana rana,
Özlemim çok Türkiyem.

Ahir hedefim senden,
Vazgeçme benden,
Çıkmadan bu can tenten,
Tut elimdem Türkiyem.

Arslan TAKLAMAKANLI

Yazan: Mehmet Emin BUĞRA
Çeviri: Gökbayrak

GÖKTÜRK DEVLETİ'NİN SİYASİ VE TOPLUMSAL DURUMU VE KÜLTÜREL ESERLERİ

Bu devirde Göktürklerin dini eski Türkler ve Hunları dini olan Toyyin ve Kaman dini idi. Göktürkler yukarıdaki Göğü ve alttaki karayı mukaddes büyük olarak tanırlardı ve onlar için kurban adarlardı. Yılda bir kere dini merasimleri vardı ve bir kez de göğü ibadet ederlerdi. Orhun abidelerindeki kitaplara göre tanrıyı Türk Tanrısı olarak yazmışlar ve bu abidelerde Kakin Omay adında bir tanrının adı yazılmıştır. Bu tanrıya çocuklarının terbiye ve korunmasına kefil diye itikat edilmiştir. Demek ki Göktürk devleti kuruluşun önce Türkistan ve Çin'de gelişmiş olan Buda ve Mani dinlerini Göktürkler kabul etmiş değillerdi.

Göktürklerdeki ölüm ve defin merasimleri zikretmemiz gerekmektedir. Bir kişi ölüde evden yere yatırılırdı ve tüm akrabaları birer koyun, at veya dana kurban ederlerdi. Daha sonra onlar ölüünün bulunduğu evin etrafında ağlaşırlardı. Bir müddet böyle devam ettikten sonra onların hepsi kalkarak atlarına binerlerdi ve o evin etrafında yedi kere atlarla dolaşırlardı ve her kapının önüne geldiğinde feryatla ağlaşırlardı ve yüzlerini bıçakla keserek yaradan akan kan ile gözyaşlarını karıştırırlardı. Ölüyü gömme birkaç gün sonra olurdu. Yani öz itikadına göre defin için mübarek günün beklemesi gerekiyordu. Bazı rivayetlerde baharda ölmüş olan ölüyü sonbaharda ve sonbaharda ölen ölüyü baharda defnettikleri söyleniyor. Defin için mübarek sayılan günler geldiğinde onlar ölüünün bindiği ve sevdiği atı yakıp külünü ve hayatında sevdiği özel eşyaları ve silahları ile beraber defnedilirdi. Definden sonra orda hazır olanlar ölüünün mezarı etrafında 7 veya 9 kere dolaşırlardı. Kurbanlarını keserler ve ölen kişi hayatında kaç düşman öldürmüş ise o sayıda taş veya başsız heykelleri kabir etrafına dikerlerdi. Bu taş ve heykelleri balbal adı verilirdi.

ORHUN ABİDELERİ

Göktürk devrinde batı (Moğolistan) Türkleri de kendilerinin tarihi olayları taşlara, minareler ve taş duvarlara oyarak hatıra bırakmak çok yaygın idi. Bu abideler Göktürklerle ilgili bilgileri bize iletmekten başka o zamanlar Türk dilinin gayet ileri derecede gelişmiş ve sadeleşmiş olduklarını gösterir. Bu abidelerin şimdiki kadar keşfedilenlerin en önemli olanı Kuzey Moğolistan'daki Orhun Nehri boyundaki ve Kuşuçaydam gölünün bir birinden 1 km uzaklıktaki iki taş abideleridir. (Mengutaş / Sonsuz taş) bu iki abidenin biri 731 yılında vefat eden meşhur Külteğin'in abidesi olup 732 yılında dikilmiştir. İkincisi 734 senesinde Bilge Kağan'a ait olup 735 senesinde dikilmiştir. Bu abidelerin üzerine ve dört bir yanına şu an Orhun alfabesi denilen eski Türk alfabesi ile oyularak Türkçe kitaplar yazılmıştır. Bu kitapların bir çoğu Bilge Kağanın ağzından ve bir çoğu Kağanlık Hanedanlığından olan büyük Tekin'in ağzından yazıldığı

malumdur. Bu kitaplarda Doğu Göktürk Devletinin Çinlilerce yıkıldıktan sonra esaret devrinde uğradığı zulümleri çektiği zorlukları ve o devirdeki bazı Türk Beğleri ve Nüfuz sahiplerinin Türk Milletine yaptığı ihanetleri ve daha sonra İltiş Kağan'ın bu devleti yeniden dirildiği ve Kutluk Göktürk Devletini gayet canlı ve etkili kelimelerle yazmıştır. Bu kitapların bir kısmı Çince'dir. Bu Çince kısmı o zamanlar Türk Kağanına harç vererek tabilik halinde yaşayan Çin İmparatoru Şuan Zung'un dilinden yazılan mersiye ve methiyelerden ibarettir. Bu abidelerin Kuzeyinde İltiş, Kapağan ve Bilge Kağan'ın veziri olan Toykuk Bey'in dilinden yazılan iki abide vardır. Bunlardan başka çok sayıda Göktürk ve Uygur abideleri (Mengü Taş / Sonsuz Taş) keşfedilmiştir. İşte zamanımızda çözüldü ve Türklerin gayet mühim ve parlak bir tarihi dünyaya açıkça tanıtıldı. Bu kitapların tarihi değerinden başka edebi kıymeti de çok büyüktür. Bu kitapların bazıları tahrip olsa da bir çoğu o zaman ki haliyle hala mevcuttur. Bu kitaplardan iki parçayı Türk asıllı olan Finlandiyalı Siyasetçiler kendi memleketine götürüp Finlandiya'nın başkenti olan Helsinki şehrinin milli müzesine koymuşlardır.

SARKİ TÜRKİSTANDA İKİNCİ TÜRKİŞ DEVLETİ

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz gibi Kutluk Göktürk Kağanın Kapağan Hakan 711'de Türkîş Devletinin Hanedanın yok ettikten sonra Türkîş kabilesi ve başka Türk Kabileleri ayrılarak her kabile kendi başına olup Kapağan hanın hakimiyetine tabi oldular. Bu arada Türgîş kabilesinden olan Solo Han öz kabilesine Han oldu bu kahraman ilk önce Kapağan Han'ın varolan hakimiyetine itaat etti. Daha sonra yavaş yavaş önceki Türgîş devletinde varolan 10 kabilenin hepsini birleştirerek kendi nüfuzunu arttırdı. Bu durum 716 senesinde Kapağan Han'ın vefatına denk geldi. Kapağan Han'ın vefatından sonra Solo Han bağımsızlığını kazandı ve Kağan ünvanını aldı. Bu günlerde Kuça ve Altışehir hücum eden.

Çin askerlerini yerle bir ederek bu yurtları esaret altında kalma tehlikesinden kurtardı. Bilge Kağan ile Kültekin Solo Kağanı kendine tabi etmek için çok savaştı ama muvaffak olamadılar.

717 senesinde Solo Kağan Araplarla anlaşma yaptı ve Çin seddine Tibetlilerle birlikte muharebe planladı. Böylece Solo Kağan Çin devletine korkunç bir düşman olarak görüldü. Bu vaziyet yüzünden Çin devleti her durumdan istifade ederek Solo Kağan'ın dostluğunu kazanmak için çok uğraştı. Solo Kağan Çin'in bu dostluk kurma isteğinin samimi olmadığını mecbur kaldığından dolayı sinsi bir tuzak olabileceğinden çekinerek görünüşte bir dostluk kurdu. Bu dostluk perdesi altında Çinlilere her zaman zorluk çıkarmaktan hiç çekinmez idi.

